

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ПРАЦІ
ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ"**

**для студентів напряму підготовки
6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"
денної форми навчання"**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2014

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та економіки праці.

Протокол № 1 від 28.08.2013 р.

Укладачі: Мішина С. В.

Назаров Н. К.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Економіка праці та соціально-трудова відносини" для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" денної форми навчання / укл. С. В. Мішина, Н. К. Назаров. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2014. – 62 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями і темами, плани лекцій, практичних і семінарських занять, матеріали для закріплення та контролю знань (контрольні запитання, завдання для самостійної роботи), методики активізації навчального процесу, а також критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" денної форми навчання.

Вступ

Динамічне середовище функціонування суб'єктів господарювання обумовило посилення ролі соціально-трудової сфери в забезпеченні їх ефективного функціонування.

Нові підходи, тенденції, напрями, фактори розвитку соціально-трудо-вих відносин та необхідність їх практичного застосування викликають потребу у підготовці висококваліфікованих фахівців як для кадрових служб, так і для інших функціональних підрозділів, здатних управляти соціально-трудохими відносинами та вільно оперувати поняттями "трудо-ві ресурси", "людський капітал", "трудо-вий потенціал", "персонал", "кадри", "людський капітал", "людські ресурси". Всі ці поняття тісно взаємо-пов'язані між собою, проте мають різну сутність і вимагають відповідного розуміння їх місця в управлінні соціально-трудо-вою сферою підпри-ємства.

Метою вивчення дисципліни є надання майбутнім фахівцям знання необхідних теоретичних основ, методичних рекомендацій, практичних навичок, механізму управління сферою праці, які є необхідними для вільного володіння практикою прийняття оптимальних рішень щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудо-вих відносин у суспільстві.

Об'єктом навчальної дисципліни є праця.

Предметом навчальної дисципліни є закономірності та способи формування і ефективного використання ресурсів праці, а також еконо-мічні та соціально-трудо-ві відносини, які виникають з приводу викорис-тання праці.

Навчальну дисципліну "Економіка праці та соціально-трудо-ві відносини" віднесено до групи нормативних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки бакалаврів за напрямом "Управління персона-лом та економіка праці". Навчальна дисципліна є своєрідним вступом до вивчення дисциплін циклу професійної підготовки. Навчальна дисципліна включає тридцять тем. Більшість із них у майбутньому вивчаються як окремі навчальні дисципліни на бакалавраті або в магістратурі.

Вивчення дисципліни дає можливість студентові набути досвіду організації планування, координації, реалізації та контролю соціально-трудо-вих процесів на підприємствах, в організаціях та установах.

Структура навчальної дисципліни подана в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів: відповідних 10, у тому числі: змістовних модулів – 4	Шифр та назва галузі знань: 0305 "Економіка та підприємництво"	Нормативна. Рік підготовки: 3. Семестри 5, 6
	Шифр та назва напрям підготовки: 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"	<i>5 семестр:</i> лекції (теоретична підготовка): 34 год. Семінарські та практичні заняття: 34 год. 5 семестр – 102; Консультації: 10 год. <i>6 семестр</i> Лекції (теоретична підготовка): 42 год. Семінарські та практичні заняття: 42 год. 6 семестр – 86. Консультації: 10 год.
Кількість годин: 5 семестр – 180 годин; Змістовий модуль 1 – 93 годин; Змістовий модуль 2 – 87 годин. 6 семестр – 180 годин; Змістовий модуль 1 – 92 годин; Змістовий модуль 2 – 88 годин. усього – 360 годин	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Самостійна робота
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 5 семестр – 17; 6 семестр – 14. Кількість годин на тиждень: 5 семестр – 4; 6 семестр – 6		Вид контролю: 5 семестр – залік; 6 семестр – іспит

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних та семінарських. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях інших фундаментальних, базових та нормативних навчальних дисциплін. Вивчення дисципліни "Економіка праці та соціально-трудова відносини" студентами починається після того, як розглянуто окремі дисципліни гуманітарного циклу. Крім того з циклу фундаментальних курсів вивченню "Економіка праці та соціально-трудова відносини" повинні передувати такі навчальні дисципліни: "Політекономія", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Регіональна економіка", "Економіка підприємства".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути компетентності, тобто сформувані на основі знань, вмінь, навичок та їх практичного застосування здатності фахівця виконувати визначені стандартом для бакалаврів класи професійних завдань. Це результат освітньої діяльності вищого навчального закладу, що вимірюється і оцінюється професійними якостями бакалаврів (табл. 2). Після вивчення навчальної дисципліни студенти повинні обов'язково оволодіти категоріальним апаратом економіки праці та соціально-трудова відносин, методами визначення трудових показників та методикою складання звітності з праці.

Перелік вмінь та навичок, які повинні бути сформовані у студента в процесі засвоєння даної навчальної дисципліни включає:

загально-функціональні вміння та навички, що полягають в узагальненні та критичній оцінці існуючих типів, способів, методів управління соціально-трудова сферою;

предметно-видові вміння та навички включають вміння: організувати роботу з управління персоналом, організації та нормування праці, складати баланс трудових ресурсів, планувати необхідну чисельність персоналу та розмір фонду оплати праці.

Викладання навчальної дисципліни здійснюється послідовно від теоретичних аспектів управління соціально-трудова відносинами до методичного та інформаційного забезпечення управління та питань підвищення продуктивності праці, організації та нормування праці, ефективного управління персоналом.

Опис компетентностей, яких набуває та здатен продемонструвати бакалавр після вивчення навчальної дисципліни "Економіка праці та соціально-трудова відносини"

Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4
<p>Категоріальний апарат навчальної дисципліни;</p> <p>роль праці у формуванні суспільства та особистості;</p> <p>загальна характеристика і структура трудових ресурсів, їх кількісні і якісні характеристики;</p> <p>загальна характеристика трудового потенціалу;</p> <p>сутність системи соціально-трудова відносин;</p> <p>основні законодавчі та нормативні акти з питань регулювання соціального партнерства</p>	<p>Формулювати короткострокові та довгострокові цілі свого трудового життя та засоби їх досягнення;</p> <p>вирішувати завдання на обчислення показників зайнятості та безробіття;</p> <p>вирішувати завдання на обчислення стану організації праці на виробництві;</p> <p>своєчасно виявляти фактори, що впливають на продуктивність праці, а також виявляти резерви зростання;</p> <p>забезпечувати ефективність роботи та результати, які перевищують пов'язані з ними витрати;</p> <p>вирішувати завдання на аналіз структури доходів населення, нарахування заробітної плати та визначення її структури;</p> <p>обчислювати планові показники з праці;</p> <p>складати перспективні та поточні плани з праці;</p> <p>керувати проектами з праці;</p> <p>визначати прогностичний рівень трудових показників;</p> <p>розробляти плани з праці (бюджет) згідно з міжнародними стандартами;</p> <p>складати та контролювати правильність оформлення звітної документації з праці, своєчасне її надання зовнішнім та внутрішнім користувачам;</p>	<p>Створювати бази даних для аналізу трудових показників;</p> <p>здійснювати збір та обробку інформації про соціально-трудова процеси на підприємстві;</p> <p>оцінювати вплив міжособистісних комунікацій на вибір типу соціально-трудова відносин;</p> <p>здійснювати формування та оптимізацію функціонування інформаційних каналів;</p> <p>формулювати інформаційне забезпечення аналізу персоналу та соціально-трудова протиріч</p>	<p>Обирати та обґрунтовувати форми контролю за організацією соціально-трудова відносин;</p> <p>організовувати контроль за впровадженням виявлених у процесі аналізу резервів зростання продуктивності праці;</p> <p>контролювати якість інформаційного та методичного забезпечення соціально-трудова процесів;</p> <p>розробляти рекомендації щодо вдосконалення управління соціально-трудова конфліктами та протиріччями;</p>

Закінчення табл. 2

1	2	3	4
<p>сутність понять "зайнятість", "безробіття", їх види та показники;</p> <p>сутність та структура доходів населення, заробітної плати, її функції та принципи організації;</p> <p>державний механізм регулювання оплати праці;</p> <p>порядок ведення обліку трудових показників та складання відповідної звітності;</p> <p>завдання аналізу в сфері праці;</p> <p>роль міжнародної організації праці та її вплив на розвиток соціально-трудо-вих відно-син</p>	<p>здійснювати аналіз і контролінг витрат на пер-сонал;</p> <p>оцінювати трудовий потенціал підприємства;</p> <p>розробляти заходи щодо підвищення ефективності управління соціально-трудо-вою сферою підпри-ємства;</p> <p>складати баланс трудових ресурсів;</p> <p>встановлювати рівень забезпечення народного господарства робочою силою;</p> <p>вирішувати завдання з обчислення показників оцінки економічної активності;</p> <p>оцінювати творчий потенціал;</p> <p>визначати показники демографічної структури населення;</p> <p>формулювати цілеспрямовані дії щодо досягнен-ня певної мети всіх суб'єктів соціально-трудо-вих від-носин;</p> <p>вирішувати завдання з визначення показників людського розвитку</p>		<p>розробляти заходи щодо реалізації резер-вів зростання ефективності соціально-трудо-вих процесів;</p> <p>приймати рішення за результатами аналізу трудових показників</p>

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тематичний план складається з чотирьох модулів, кожен з яких містить кілька навчальних елементів. Структуру залікового кредиту наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Теми	Кількість годин, відведених на			
	лекції	семінарські та практичні заняття	консультації	самостійну роботу
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Формування та регулювання соціально-трудових відносин				
Тема 1. Економіка праці й соціально-трудові відносини як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна	2	2	0,5	6
Тема 2. Соціально-трудова сфера розвитку економічної думки	2	2	0,5	6
Тема 3. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	2	2	0,5	6
Тема 4. Соціально-трудові відносини як система	2	2	1	6
Тема 5. Чинники трансформації соціально-трудових відносин	2	2	0,5	6
Тема 6. Соціальна політика	4	4	0,5	6
Тема 7. Регулювання соціально-трудових відносин	2	2	0,5	6
Тема 8. Соціальне партнерство	4	4	1	6
Разом за модулем 1	20	20	5	48
Змістовний модуль 2. Структура та характеристика людських ресурсів				
Тема 9. Моніторинг соціально-трудової сфери	2	2	0,5	6
Тема 10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин	2	2	0,5	6
Тема 11. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин	1	1	0,5	6
Тема 12. Людський розвиток – мета і критерій соціально-економічного прогресу	1	1	1	6

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5
Тема 13. Населення і трудовий потенціал	1	1	0,5	6
Тема 14. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал	1	1	0,5	6
Тема 15. Якість робочої сили	2	2	0,5	6
Тема 16. Ринок праці в системі соціально-трудова відносин	2	2	0,5	6
Тема 17. Регулювання зайнятості населення	2	2	0,5	6
Разом за модулем 2	14	14	5	54
Змістовний модуль 3. Основи економіки праці та показники якості соціально-трудова відносин				
Тема 18. Продуктивність праці: сутність і методи вимірювання	4	4	1	6
Тема 19. Фактори і резерви продуктивності праці	2	2	0,5	6
Тема 20. Види, джерела і структура доходів населення	2	2	0,5	6
Тема 21. Диференціація доходів населення: поняття, чинники, методи виміру	2	2	0,5	5
Тема 22. Рівень і якість життя населення та його регулювання	2	2	0,5	5
Тема 23. Управління персоналом у системі соціально-трудова відносин на мікрорівні	4	4	1	5
Тема 24. Організація праці	2	2	0,5	5
Тема 25. Нормування праці	4	4	0,5	5
Разом за модулем 3	22	22	5	43
Змістовний модуль 4. Оплата праці, аналіз та планування показників із праці				
Тема 26. Заробітна плата в ринковій економіці. Організація заробітної плати	2	2	1	9
Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю	6	6	1	9
Тема 28. Аналіз трудових показників	6	6	1	9
Тема 29. Планування трудових показників	4	4	1	8
Тема 30. Звітність і аудит у сфері праці	2	2	1	8
Разом за модулем 4	20	20	5	43
Усього за навчальної дисципліною	76	76	20	188

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Формування та регулювання соціально-трудових відносин

Тема 1. Економіка праці й соціально-трудові відносини як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна

Економіка праці та соціально-трудові відносини як наука. Об'єкт, предмет, завдання навчальної дисципліни. Категорійний апарат навчальної дисципліни. Зв'язок навчальної дисципліни з економікою праці, управлінням персоналом, економікою підприємства, соціологією праці, фізіологією праці, психологією праці, організацією та нормуванням праці.

Тема 2. Соціально-трудова діяльність як напрям розвитку економічної думки

Трудова спрямованість досліджень представників класичної економічної теорії. Характеристика етапів становлення економіки праці як самостійної наукової дисципліни. Сучасний етап розвитку науки "економіка праці та соціально-трудові відносини". Найактуальніші проблеми економіки праці та соціально-трудових відносин, дослідження яких є перспективним у сучасних соціально-економічних умовах. Наукові центри України, що займаються соціально-трудовою проблематикою. Вітчизняні періодичні видання з питань соціально-трудових відносин.

Тема 3. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності

Сутність економічної категорії "праця". Елементи праці. Навчальні дисципліни, що вивчають поняття праці. Основні форми прояву праці. Зміст і характер праці. Соціально-економічна роль праці в історичному розвитку. Внутрішні і зовнішні спонукальні сили підвищення трудової активності робітників. Функції праці. Види праці.

Тема 4. Соціально-трудові відносини як система

Сутність поняття "соціально-трудові відносини". Система соціально-трудових відносин та її елементи: рівні, предмети, принципи, типи та методи соціально-трудових відносин. Характеристика суб'єктів соціально-трудових відносин. Характеристика типів соціально-трудових відносин: патерналізм, соціальне партнерство, конфлікт, конкуренція, дискримінація. Визначення предмета соціально-трудових відносин на індивідуальному, колективному, міжнародному, мезо-, мікро- і макроекономічному рівнях.

Тема 5. Чинники трансформації соціально-трудо­вих відносин

Склад чинників, що впливають на розвиток соціально-трудо­вих відносин. Організаційно-технічні чинники трансформації відносин у сфері праці. Зміна у відносинах власності та їх вплив на характеристики соціально-трудо­вих відносин. Характер впливу процесів глобалізації на соціально-трудо­ву сферу.

Тема 6. Соціальна політика

Сутність та основні завдання соціальної політики. Функції держави в сфері соціальної політики: гаранта, контролера, регулятора, захисника. Поняття соціального захисту та його основні напрями: індексація доходів населення, соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальне страхування. Показники оцінки ефективності соціальної політики. Види соціальних програм. Соціальні стандарти.

Тема 7. Регулювання соціально-трудо­вих відносин

Сутність механізму функціонування соціально-трудо­вих відносин. Соціальні інститути та складові механізму соціального захисту. Структура державних органів управління трудовими ресурсами та регулювання соціально-трудо­вих відносин.

Тема 8. Соціальне партнерство

Сутність "соціального партнерства". Об'єктивні умови виникнення соціального партнерства. Основні принципи соціального партнерства. Суб'єкти соціального партнерства та їх функції. Система колективно-договір­ного регулювання соціально-трудо­вих відносин як форма організації соціального партнерства. Роль профспілкової організації у вирішенні соціально-трудо­вих протиріч і конфліктів. Галузеві, регіональні та колективні угоди.

Змістовний модуль 2. Структура та характеристика людських ресурсів

Тема 9. Моніторинг соціально-трудо­вої сфери

Мета та завдання моніторингу соціально-трудо­вої сфери. Система моніторингу соціально-трудо­вої сфери. Показники та індикатори моніторингу соціально-трудо­вої сфери. Напрями моніторингу соціально-трудо­вої сфери в Україні. Шляхи вирішення проблем у сфері соціально-трудо­вих відносин.

Тема 10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудо­вих відносин

Створення Міжнародної організації праці (МОП). Структура та керівні органи МОП. Методи та принципи роботи МОП. Основні конвенції та рекомендації МОП. Робота МОП в Україні. Основні програми МОП.

Тема 11. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудо­вих відносин

Характеристика досвіду регулювання соціально-трудо­вих відносин в Німеччині, Англії, Фінляндії, Швеції, США, Японії. Аналіз можливостей його застосування в Україні. Характеристика моделей соціально-трудо­вих відносин.

Тема 12. Людський розвиток – мета і критерій соціально-еко­номічного прогресу

Концепції людського розвитку та людського капіталу. Методика оцінки людського розвитку. Вплив соціально-економічних чинників на людський розвиток: економічного зростання, зайнятості, рівня життя, диференціації доходів, розвитку освіти та культури. Динаміка показників людського розвитку в Україні. Місце України в рейтингу людського розвитку МОП.

Тема 13. Населення і трудовий потенціал

Склад трудових ресурсів. Економічно активне і економічно неактивне населення. Склад економічно неактивного населення за методологією МОП. Сутність відтворення трудових ресурсів. Характеристики трудового потенціалу суспільства, підприємства, працівника. Оцінка демографічної та трудоворесурсної ситуації в Україні.

Тема 14. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал

Сутність людського капіталу, його структура. Зв'язок поняття "людський капітал" із супутніми поняттями. Інвестиції в людський капітал як передумова ефективного використання трудового потенціалу. Класифікація інвестицій у людський капітал за групами витрат. Методи аналізу та оцінки ефективності інвестування в людський капітал.

Тема 15. Якість робочої сили

Соціально-економічна сутність категорій "конкурентоспроможність робочої сили" та "якість робочої сили". Основні чинники, що обумовлюють рівень конкурентоспроможності працівників на ринку праці. Основні показники та методи вимірювання конкурентоспроможності персоналу. Оптимізація професійно-кваліфікаційної структури як умова підвищення

конкурентоспроможності робочої сили. Види професійної підготовки. Сутність, роль та види підвищення кваліфікації персоналу в сучасних умовах господарювання.

Тема 16. Ринок праці в системі соціально-трудоких відносин

Сутність поняття "ринок праці" та його місце в системі ринкових відносин. Елементи ринку праці та механізм їх взаємодії. Кон'юнктура та особливості ринку праці. Інфраструктура ринку праці. Сегментація, види та моделі ринку праці. Порівняльна характеристика моделей ринку праці.

Тема 17. Регулювання зайнятості населення

Сутність зайнятості як соціально-економічної категорії. Форми і види зайнятості населення, їх класифікація. Сутність та цілі державної політики зайнятості в Україні. Причини виникнення та особливості безробіття. Види безробіття. Соціальний захист населення від безробіття. Методика визначення рівня безробіття.

Змістовний модуль 3. Основи економіки праці та показники якості соціально-трудоких відносин

Тема 18. Продуктивність праці: сутність і методи вимірювання

Поняття продуктивності виробництва. Сутність продуктивності праці. Принципи управління продуктивністю. Показники і методи вимірювання продуктивності праці, що використовують на підприємствах. Динаміка продуктивності праці. Вимірники продуктивності праці.

Тема 19. Фактори і резерви продуктивності праці

Поняття про фактори зростання продуктивності праці. Класифікація факторів зростання продуктивності праці: матеріально-технічні, організаційні, соціально-економічні. Взаємозв'язок факторів і резервів зростання продуктивності праці. Сутність резервів зростання продуктивності праці. Класифікація резервів зростання продуктивності праці. Резерви зниження робочого часу. Способи виявлення і реалізації резервів.

Тема 20. Види, джерела і структура доходів населення

Завдання соціальної політики з питань рівня доходів і оплати праці. Поняття "доходи населення", "грошові доходи сім'ї", "сукупні доходи". Характеристика джерел формування доходів населення. Грошові та негрошові форми трудової винагороди. Номінальні і реальні доходи населення.

Тема 21. Диференціація доходів населення: поняття, чинники, методи виміру

Характеристика причин диференціації заробітної плати. Крива Лоренца. Диференціація заробітної плати на основі економічних, природно-географічних та історичних факторів. Вплив на диференціацію заробітної плати галузевої структури економіки, рівня безробіття, вартості життя за регіонами. Міжгалузеві і територіальні розбіжності в заробітній платі в Україні.

Тема 22. Рівень і якість життя населення та його регулювання

Сутність поняття "якість життя населення". Соціально-економічні передумови якості трудового життя населення. Показники високої якості трудового життя населення. Концепція гідної праці, діяльність МОП у напрямі підвищення якості трудового життя населення. Соціальні програми МОП в Україні.

Тема 23. Управління персоналом у системі соціально-трудовак відносин на мікрорівні

Сутність управління персоналом. Сутність концепції, технології, методології управління персоналом. Характеристика підсистем управління персоналом. Поняття кадрової політики. Її типи. Внутрішньофірмовий ринок праці. Організація внутрішньо-організаційної системи навчання персоналу, її завдання. Формування механізму збереження кваліфікованих кадрів на підприємстві.

Тема 24. Організація праці

Сутнісна характеристика та завдання організації праці. Наукові принципи організації праці, основні проблеми. Елементи організації праці. Управління організацією праці на підприємстві. Характеристика поділу та кооперації праці. Організація та обслуговування робочих місць. Умови праці та фактори, що їх визначають. Організація охорони праці на підприємстві. Трудова дисципліна.

Тема 25. Нормування праці

Сутність нормування праці. Об'єкти, принципи, елементи, методи нормування праці. Режими праці та відпочинку. Класифікація витрат робочого часу. Система нормативів і норм праці. Порівняльна характеристика методів нормування трудових процесів.

Змістовний модуль 4. Оплата праці, аналіз та планування показників із праці

Тема 26. Заробітна плата в ринковій економіці. Організація заробітної плати

Соціально-економічна сутність поняття "заробітна плата". Функції та принципи організації заробітної плати. Характеристика структури заробітної плати.

бітної плати: фонд основної, додаткової заробітної плати, інші заохочувальні і компенсаційні виплати. Основи організації та регулювання сплати праці: взаємозв'язок рівня заробітної плати з рівнем цін, продуктивністю, структурою виробництва, доходами і прибутками. Елементи організації заробітної плати: технічне нормування, тарифне нормування праці, форми і системи оплати праці. Механізм регулювання заробітної плати. Нормативна база державного регулювання заробітної плати.

Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю

Сутність та призначення тарифної системи оплати праці. Характеристики основних елементів тарифної системи оплати праці: довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників, тарифні сітки, тарифні ставки, посадові оклади. Вдосконалення тарифної системи, застосування єдиної тарифної сітки. Компоненти винагороди за працю. Умови її використання й системи відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, непряма відрядна, акордна. Умови використання й системи погодинної форми оплати праці: пряма погодинна, погодинно-преміальна, з нормованим завданням. Організація оплати праці в виробничих бригадах. Контрактна система оплати праці. Сутність безтарифної системи оплати праці й особливості організації оплати праці працівників підприємств різних організаційно-правових форм власності. Диференційовані та змішані системи оплати праці. Система доплат і надбавок. Види та основні елементи преміальних систем.

Тема 28. Аналіз трудових показників

Завдання аналізу трудових показників. Інформаційна база аналізу. Методика аналізу продуктивності праці. Завдання аналізу трудомісткості та чисельності персоналу. Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою. Аналіз складу та структури кадрів. Мета та напрями аналізу виконання плану використання фонду заробітної плати. Аналіз перевитрат або економії фонду заробітної плати. Резерви покращення трудових показників підприємства.

Тема 29. Планування трудових показників

Сутність планування трудових показників. Методика планування продуктивності праці за факторами її зростання на основі відносної економії чисельності працівників. Вплив на рівень продуктивності праці організаційних факторів. Розроблення плану продуктивності праці. Завдання планування трудомісткості та чисельності персоналу. Вихідні дані для

планування. Способи планування трудомісткості виробничої програми. Планування чисельності основних робітників та допоміжних робітників. Планування чисельності керівників та фахівців. Методи планування фонду заробітної плати. Етапи визначення планового фонду оплати праці. Визначення рівня середньої оплати праці і співвідношення темпів її підвищення з темпами зростання продуктивності праці.

Тема 30. Звітність і аудит у сфері праці

Поняття інформаційного забезпечення управління соціально-трудою сферою. Принципи інформаційного забезпечення: об'єктивність відображення процесів у сфері праці; єдність інформації; оперативність інформації, усунення дублювання інформації. Класифікація інформації. Характеристика та структура форм державної статистичної звітності з праці. Первинна облікова документація. Форми державних статистичних спостережень державної служби зайнятості. Сутність та напрями аудиту в сфері праці.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи формування та регулювання соціально-трудових відносин

Тема 1. Економіка праці й соціально-трудові відносини як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна

1.1. Загальна характеристика, мета, завдання, предмет і об'єкт навчальної дисципліни.

1.2. Взаємозв'язок дисципліни "Економіка праці і соціально-трудові відносини" з іншими навчальними дисциплінами.

Література: [1 – 4; 5; 7; 10; 11; 13].

Тема 2. Соціально-трудовий напрям розвитку економічної думки

2.1. Історія розвитку соціально-трудового напрямку класичної економічної думки.

2.2. Основні етапи становлення економіки праці і соціально-трудових відносин як самостійної наукової дисципліни.

2.3. Особливості та тенденції розвитку соціально-трудових відносин в Україні на сучасному етапі.

Література: [1 – 4; 6; 7; 10 – 17].

Тема 3. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності

- 3.1. Поняття і сутність категорії "праця".
- 3.2. Соціально-економічна роль праці в історичному розвитку.
- 3.3. Зміст і характер праці.
- 3.4. Мотиви і стимули до праці.

Література: [1 – 4; 5; 6; 9; 11; 12; 14 – 16].

Тема 4. Соціально-трудова відносина як система

- 4.1. Сутність і роль соціально-трудова відносина як системи.
- 4.2. Елементи системи соціально-трудова відносина.
- 4.3. Регулювання системи соціально-трудова відносина.

Література: [1 – 4; 5 – 8; 11; 12; 14 – 17].

Тема 5. Чинники трансформації соціально-трудова відносина

- 5.1. Історія формування соціально-трудова відносина.
- 5.2. Чинники розвитку соціально-трудова відносина.
- 5.3. Соціально-трудова відносина в умовах ринкової економіки України.

їни.

Література: [1 – 4; 7; 10; 11; 15; 16].

Тема 6. Соціальна політика

- 6.1. Зміст соціальної політики та її складові.
- 6.2. Соціальна політика держави, її зв'язок з економічною політикою.
- 6.3. Нормативно-правова база соціальної політики.
- 6.4. Соціальний захист людини як система.
- 6.5. Напрями розвитку соціальної політики в Україні.

Література: [1 – 4; 5; 7; 10 – 14].

Тема 7. Регулювання соціально-трудова відносина

- 7.1. Система регулювання соціально-трудова відносина.
- 7.2. Нормативно-правове забезпечення регулювання соціально-трудова відносина в Україні.

Література: [1 – 4; 6; 7; 11 – 14; 17].

Тема 3. Соціальне партнерство

- 8.1. Сутнісна характеристика соціального партнерства.
- 8.2. Суб'єкти соціально-партнерських відносина у сфері праці.
- 8.3. Колективний договір як основа соціального партнерства.

Література: [1 – 4; 5; 7; 13; 17].

Змістовний модуль 2. Трудові ресурси на ринку праці та чинники розвитку соціально-трудо­вих відносин

Тема 9. Моніторинг соціально-трудо­вої сфери

- 9.1. Сутність і завдання моніторингу соціально-трудо­вої сфери.
- 9.2. Основні напрями моніторингу соціально-трудо­вої сфери.
- 9.3. Організація моніторингу соціально-трудо­вої сфери в Україні.

Література: [1 – 4; 8; 10; 11 – 14; 17].

Тема 10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудо­вих відносин

- 10.1. Історія та структура МОП.
- 10.2. Основні принципи та права у сфері праці,
- 10.3. Гідні умови зайнятості та доходи.
- 10.4. Трудові відносини, демократія і соціальна стабільність.

Література: [1 – 4; 5; 10; 11; 12; 14 – 17].

Тема 11. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудо­вих відносин

- 11.1. Моделі регулювання соціально-трудо­вих відносин.
- 11.2. Німецький та французький досвід регулювання соціально-трудо­вих відносин.
- 11.3. Регулювання соціально-трудо­вих відносин у Японії та США.

Література: [1 – 4; 5; 6; 11; 13; 14].

Тема 12. Людський розвиток – мета і критерій соціально-економічного прогресу

- 12.1. Соціально-економічна концепція та чинники людського розвитку.
- 12.2. Методики обчислення індексу людського розвитку,
- 12.3. Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості, рівня життя, освіти, культури, інтелектуального потенціалу та людського розвитку.

Література: [1 – 4; 8; 9; 11; 13; 14].

Тема 13. Населення і трудовий потенціал

- 13.1. Населення як основа формування трудового потенціалу.
- 13.2. Показники чисельності та складу населення.
- 13.3. Поняття та соціально-економічна сутність трудового потенціалу, його співвідношення з іншими категоріями.
- 13.4. Відтворення населення та формування трудового потенціалу.

Література: [1 – 4; 7 – 11; 13].

Тема 14. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал

- 14.1. Генезис категорії "людський капітал".
- 14.2. Структура людського капіталу.
- 14.3. Підходи до оцінки людського капіталу.

Література: [1 – 4; 5; 7; 9 – 14].

Тема 15. Якість робочої сили

- 15.1. Роль кваліфікованої робочої сили у сучасному виробництві.
- 15.2. Конкурентоспроможність робочої сили.
- 15.3. Організація підготовки й підвищення кваліфікації робочої сили.
- 15.4. Зарубіжний досвід формування якісного рівня робочої сили.

Література: [1 – 4; 5; 6; 9 – 11; 13].

Тема 16. Ринок праці в системі соціально-трудова відносин

- 16.1. Ринок праці: сутність, функції, елементи.
- 16.2. Умови виникнення та ефективного функціонування ринку праці.
- 16.3. Види та моделі ринку праці.

Література: [1 – 4; 5; 7; 9 – 14].

Тема 17. Регулювання зайнятості населення

- 17.1. Сутність поняття "зайнятість".
- 17.2. Безробіття, його види та показники.
- 17.3. Механізм державного регулювання зайнятості населення.

Література: [1 – 4; 8; 9; 11; 13; 14].

Змістовний модуль 3. Основи економіки праці та показники якості соціально-трудова відносин

Тема 18. Продуктивність праці: сутність і методи вимірювання

- 18.1. Поняття продуктивності виробництва.
- 18.2. Суть і значення продуктивності праці.
- 18.3. Методи вимірювання і показники продуктивності праці.
- 18.4. Управління продуктивністю праці як система.

Література: [1 – 4; 9; 10; 11; 12; 14; 15; 17].

Тема 19. Фактори і резерви продуктивності праці

- 19.1. Загальна характеристика чинників продуктивності праці.
- 19.2. Зовнішні чинники продуктивності праці.
- 19.3. Внутрішні чинники продуктивності праці.
- 19.4. Резерви підвищення продуктивності праці.

Література: [1 – 4; 9; 10; 11; 12; 14; 15; 17].

Тема 20. Види, джерела і структура доходів населення

20.1. Сутність і види доходів населення.

20.2. Джерела доходів населення.

20.3. Структура доходів працівників.

Література: [1 – 4; 8; 9; 11; 12; 14].

Тема 21. Диференціація доходів населення: поняття, чинники, методи виміру

21.1. Поняття та показники диференціації доходів населення.

21.2. Чинники диференціації доходів населення та методи її виміру.

Література: [1 – 4; 5 – 8; 10; 11; 12; 14; 17].

Тема 22. Рівень і якість життя населення та його регулювання

22.1. Сутність понять "рівень" та "якість життя" населення.

22.2. Структура "якості життя" населення та основні підходи до її оцінки.

22.3. Регулювання рівня та якості життя населення.

Література: [1 – 4; 9; 10; 11; 12; 14; 15; 17].

Тема 23. Управління персоналом у системі соціально-трудова відносин на мікрорівні

23.1. Сутність, цілі та завдання управління персоналом.

23.2. Принципи, функції та методи управління персоналом.

23.3. Технології управління персоналом.

23.4. Кадрова політика підприємств.

23.5. Ефективність системи управління персоналом.

Література: [1 – 4; 9; 10; 15; 16; 18].

Тема 24. Організація праці

24.1. Поняття, основні елементи, завдання і принципи організації праці.

24.2. Механізм організації праці.

24.3. Організація робочих місць.

Література: [1 – 4; 8; 9; 11; 13; 14].

Тема 25. Нормування праці

25.1. Сутність і роль нормування праці.

25.2. Завдання нормування праці.

25.3. Система техніко-економічних норм.

25.4. Зміст нормування праці.

25.5. Класифікація витрат робочого часу і способи їх вивчення.

Література: [1 – 4; 9; 10; 12; 14; 17].

Змістовний модуль 4. Оплата праці, аналіз та планування показників із праці

Тема 26. Заробітна плата в ринковій економіці. Організація заробітної плати

- 26.1. Сутність і структура заробітної плати.
- 26.2. Загальна характеристика організації оплати праці.
- 26.3. Регулювання оплати праці.

Література: [1 – 4; 5; 10; 11; 12; 14].

Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю

- 27.1. Сутність і характеристика елементів тарифної системи оплати праці.
- 27.2. Форми й системи оплати праці.
- 27.3. Визначення заробітку при відрядній оплаті праці.
- 27.4. Визначення заробітку при погодинній оплаті праці.
- 27.5. Безтарифна система оплати праці.
- 27.6. Характеристика системи преміювання.

Література: [1 – 4; 9; 12 – 15; 17].

Тема 28. Аналіз трудових показників

- 28.1. Аналіз забезпеченості підприємства персоналом.
- 28.2. Аналіз продуктивності праці та використання робочого часу.
- 28.3. Аналіз фонду оплати праці.

Література: [1 – 4; 9; 10 – 12; 14 – 17].

Тема 29. Планування трудових показників

- 29.1. Сутність, завдання і основні показники плану з праці.
- 29.2. Планування продуктивності і ефективності праці.
- 29.3. Планування необхідної чисельності працівників.
- 29.4. Планування коштів на оплату праці.

Література: [1 – 4; 5; 6; 8 – 10].

Тема 30. Звітність і аудит у сфері праці

- 30.1. Зміст статистичної звітності з праці.
- 30.2. Напрями аудиту у сфері праці.

Література: [1 – 4; 5; 7; 11 – 15; 17].

5. Плани семінарських та практичних занять

Тематику семінарських та практичних занять із їх погодинним розпо-

ділом і рекомендованою літературою наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Тематика семінарських та практичних занять

№ п/п	Теми семінарських та практичних занять	Кількість годин	Рекомендована література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Формування та регулювання соціально-трудових відносин			
Тема 1. Економіка праці та соціально-трудові відносини як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна	Семінарське заняття 1 1. Сутність, предмет, об'єкт навчальної дисципліни. 2. Сутність поняття "праця". 3. Сутність поняття "економіка праці". 4. Визначення поняття "соціально-трудові відносини". 5. Визначення поняття "якість трудового життя". 6. Взаємозв'язок навчальної дисципліни "ЕП та СТВ" із іншими дисциплінами	2	[1 – 4; 5; 7; 10; 11; 13]
Тема 2. Соціально-трудовий напрям розвитку економічної думки	Семінарське заняття 2 1. Передумови формування соціально-трудового напрямку економічної думки. 2. Основні етапи становлення економіки праці та соціально-трудових відносин як самостійної науки. 3. Особливості розвитку соціально-трудових відносин в Україні на сучасному етапі	2	[1 – 4; 6; 7; 10 – 17]
Тема 3. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	Практичне заняття 1 1. Вирішення завдань на забезпечення трудовими ресурсами сфери праці. 2. Баланс трудових ресурсів	2	[1 – 4; 5; 6; 9; 11; 12; 14 – 16]
Тема 4. Соціально-трудові відносини як система	Семінарське заняття 3 1. Сучасне розуміння соціально-трудових відносин. 2. Загальні складові системи СТВ та їх характеристика. 3. Роботодавці та їх об'єднання в системі СТВ. 4. Наймані працівники та їх представницькі органи в системі СТВ. 5. Держава як суб'єкт СТВ	4	[1 – 4; 5 – 8; 11; 12; 14 – 17]
Тема 5. Чинники трансформації соціально-трудових відносин	Семінарське заняття 4 1. Чинники трансформації соціально-трудових відносин в Україні. 2. Норми-	2	[1 – 4; 7; 10; 11; 15; 16]

	тивні документи регулювання соціально-трудо- вих відносин		
--	--	--	--

Продовження табл. 4

1	2	3	4
Тема 6. Соціальна політика	Семінарське заняття 5, 6 1. Сутність соціальної політики, її мета та завдання. 2. Інституційні основи соціальної політики. 3. Нормативно-правова база соціальної політики. 4. Характеристика складових соціального захисту. 5. Розвиток соціальної політики в Україні	4	[1 – 4; 5; 7; 10 – 14]
Тема 7. Регулювання соціально-трудо- вих відносин	Семінарське заняття 7 1. Інструменти регулювання соціально-трудо- вих відносин. 2. Чинники впливу на соціально-трудо- ві відносини	2	[1 – 4; 6; 7; 11 – 14; 17]
Тема 8. Соціальне партнерство	Семінарське заняття 8, 9 1. Об'єктивні передумови виникнення соціального партнерства. 2. Характеристика суб'єктів соціального партнерства в Україні. 3. Обґрунтування умов розвитку соціального партнерства в Україні. 4. Розв'язання практичних ситуацій щодо вирішення трудових конфліктів в організації з використанням основ законодавства з праці	4	[1 – 4; 5; 7; 15; 17]
Змістовний модуль 2. Структура та характеристика людських ресурсів			
Тема 9. Моніторинг соціально-трудо- вої сфери	Семінарське заняття 10 1. Сутність моніторингу соціально-трудо- вих відносин як складової соціального моніторингу. 2. Складові моніторингу соціально-трудо- вої сфери	2	[1 – 4; 8; 10; 11 – 14; 17]

<p>Тема 10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудо­вих відносин</p>	<p align="center">Семінарське заняття 11</p> <p>1. Створення, розвиток і завдання Між­народної організації праці. 2. Роль Між­народної організації праці в регулю­ванні соціально-трудо­вих відносин. 3. Структура Міжнародної органі­зації праці та її основні документи. 4. Ме­тоди роботи й основні сфери діяль­ності Міжнародної організації праці. 5. Україна й Міжнародна організація праці</p>	<p align="center">2</p>	<p>[1 – 4; 5; 10; 11; 14 – 17]</p>
--	--	-------------------------	------------------------------------

Продовження табл. 4

1	2	3	4
<p>Тема 11. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудо­вих відносин. Тема 12. Людський розвиток – мета і кри­терій соціально-еко­номічного прогресу</p>	<p align="center">Семінарське заняття 12</p> <p>1. Моделі соціального партнерства та регулювання соціально-трудо­вих відносин. 2. Досвід розвинутих країн у регулюванні соціально-трудо­вих від­носин</p>	<p align="center">2</p>	<p>[1 – 4; 5; 6; 11; 13; 14]</p>
<p>Тема 13. Населен­ня і трудовий потен­ціал. Тема 14. Людський капітал як реалізова­ний трудовий потен­ціал</p>	<p align="center">Практичне заняття 2</p> <p>1. Визначення показників структури та складу трудових ресурсів. 2. Виз­начення показників, що характери­зують рух, міграцію та структуру насе­лення. 3. Визначення показників зайня­тості населення</p>	<p align="center">2</p>	<p>[1 – 4; 5 – 14]</p>
<p>Тема 15. Якість робо­чої сили</p>	<p align="center">Семінарське заняття 13</p> <p>1. Шляхи підвищення конкурентос­проможності персоналу на ринку праці. 2. Якість робочої сили. 3. Форми підви­щення кваліфікації</p>	<p align="center">2</p>	<p>[1 – 4; 5; 6; 9 – 11; 13]</p>
<p>Тема 16. Ринок пра­ці в системі соціаль­но-трудо­вих відносин</p>	<p align="center">Практичне заняття 3</p> <p>Вирішення завдань на обчислення показників, що характеризують безро­біття населення. Колоквіум</p>	<p align="center">2</p>	<p>[1 – 4; 5; 7; 9 – 14]</p>
<p>Тема 17. Регулюван­ня зайнятості насе­лення</p>	<p align="center">Семінарське заняття 14</p> <p>1. Ринок праці як соціально-економіч­не явище. 2. Моделі ринку праці. 3. Еле­менти ринку праці</p>	<p align="center">2</p>	<p>[1 – 4; 8; 9; 11; 13; 14]</p>

Змістовний модуль 3. Основи економіки праці та показники якості соціально-трудових відносин			
Тема 18. Продуктивність праці: сутність і методи вимірювання	Практичне заняття 1, 2 1. Визначення продуктивності праці на підприємстві. 2. Визначення залежності між показниками виробітку й трудомісткості продукції	4	[1 – 4; 9; 10; 11; 12; 14; 15; 17]
Тема 19. Фактори і резерви продуктивності праці	Практичне заняття 3 1. Визначення рівня та динаміки продуктивності праці. 2. Факторний аналіз продуктивності праці	2	[1 – 4; 9; 10; 11; 12; 14; 15; 17]

Продовження табл. 4

1	2	3	4
Тема 20. Види, джерела і структура доходів населення	Практичне заняття 4 1. Визначення номінальних і реальних доходів на душу населення. 2. Індикація заробітної плати в організації. 3. Поняття продуктивності праці, її фактори і резерви	2	[1 – 4; 8; 9; 11; 12; 14]
Тема 21. Диференціація доходів населення: поняття, чинники, методи виміру	Семінарське заняття 1 1. Джерела доходів населення. 2. Заробітна плата та динаміка її зміни в Україні протягом 2012 – 2013 рр. 3. Поняття диференціації доходів населення. 4. Показники диференціації доходів населення. 5. Чинники диференціації доходів населення та методи виміру	2	[1 – 4; 5 – 8; 10; 11; 12; 14; 17]
Тема 22. Рівень і якість життя населення та його регулювання	Семінарське заняття 2 1. Етимологія поняття "якість трудового життя". 2. Показники оцінки якості трудового життя. 3. Соціальна і економічна складові якості трудового життя. Шляхи підвищення якості трудового життя в Україні	2	[1 – 4; 9; 10; 15; 16; 18]
Тема 23. Управління персоналом у системі соціально-трудових відносин на мікрорівні	Семінарське заняття 3, 4 1. Принципи розробки та елементи кадрової політики. 2. Процес кадрового планування. 3. Основні методи управління персоналом. 4. Ефектив-	2	[1 – 4; 9; 10; 15; 16; 18]

	ність управління персоналом: економічна, організаційна, соціальна		
Тема 24. Організація праці	Практичне заняття 5 1. Визначення норм часу на виконання робіт. 2. Аналіз використання фонду робочого часу	2	[1 – 4; 8; 9; 11; 13; 14]
Тема 25. Нормування праці	Семінарське заняття 5, 6 1. Роль нормування праці та система техніко-економічних норм. 2. Організація робочих місць. Контрольно-модульна робота	4	[1 – 4; 9; 12; 14; 17]

Закінчення табл. 4

1	2	3	4
Змістовний модуль 4. Оплата праці, аналіз та планування показників із праці			
Тема 26. Заробітна плата в ринковій економіці. Організація заробітної плати	Семінарське заняття 7 1. Характеристика систем оплати праці, що застосовуються на виробничих підприємствах. 2. Умови застосування тарифної системи оплати праці. 3. Визначення переваг та тенденцій розвитку тарифної системи	2	[1 – 4; 5; 10; 11; 12; 14]
Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю	Семінарське заняття 8, 9 1. Оплата праці в бюджетній сфері. 2. Умови застосування змішаних та диференційованих систем оплати праці. 3. Характеристика та умови застосування безтарифної системи оплати праці. 4. Системи оплати праці (нетрадиційні, гнучкі), що застосовуються на підприємствах різних організаційно-правових форм Практичне заняття 6 1. Визначення відрядного заробітку. 2. Визначення погодинного заробітку. 3. Розподіл колективного заробітку. 4. Використання змішаних та диференційованих систем оплати праці. 5. Застосування тарифної системи оплати праці. 6. Визначення показників тарифної сітки. 7. Визначення середніх тарифних величин	6	[1 – 4; 9; 12 – 15; 17]

Тема 28. Аналіз трудових показників	Практичне заняття 7, 8, 9 1. Аналіз складу та руху працівників на підприємстві. 2. Аналіз виконання плану основних показників із праці. 3. Факторний аналіз показників із праці. Контрольна робота за темами 26, 27	6	[1 – 4; 9; 10 – 12; 14 – 17]
Тема 29. Планування трудових показників	Практичне заняття 10, 11 1. Визначення трудових показників на плановий період	4	[1 – 4; 5; 6; 8 – 10]
Тема 30. Звітність і аудит у сфері праці	Семінарське заняття 10 Основні напрями аудиту у сфері праці	2	[1 – 4; 5; 7; 11; 15; 17]

6. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента над засвоєнням даної навчальної дисципліни включає вивчення і конспектування питань, що винесені на самостійне опрацювання, доповідей, виступів на семінарських заняттях.

За кожною з тем навчальної дисципліни передбачено вивчення теоретичних питань, що вимагає від студентів роботи не тільки з навчально-методичною літературою, а й з матеріалами періодичних видань та законодавчими і нормативними актами.

Тема 1. Економіка праці й соціально-трудова відносина як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна

1. Праця й соціально-трудова відносина як предмет наукового економічного дослідження.

2. Структура і логіка навчальної дисципліни.

3. Категоріальний апарат економіки праці.

4. Становлення соціально-трудова відносин в Україні.

Тема 2. Соціально-трудова напрям розвитку економічної думки

1. Доіндустріальна епоха розвитку соціально-трудова напрям.

2. Проблеми економіки праці в працях К. Маркса.

3. Сучасний етап економіко-трудова досліджень.

4. Економіка праці як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ".

5. Соціальна політика як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ".

6. Управління персоналом як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ".

7. Фізіологія і психологія праці як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ".

8. Мотивація трудової діяльності як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ".

9. Ринок праці як наука і його зв'язок із "ЕПіСТВ".

10. Демографія як наука і її зв'язок із "ЕПіСТВ".

11. Трудове право як наука і його зв'язок із "ЕПіСТВ".

12. Соціологія праці як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ".

Тема 3. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності

1. Еволюція праці як чинника виробництва.

2. Гуманізація праці.

3. Особливості управління трудовими ресурсами в сфері праці.

Тема 4. Соціально-трудова відносина як систем

1. Еволюція поняття "соціально-трудова відносина".

2. Форми соціально-трудова відносин.

3. Якість трудового життя як результат і показник стану соціально-трудова відносин.

4. Класична та неокласична теорії становлення та сутності соціально-трудова відносин.

5. Марксистська теорія проблем праці.

6. Монетаристи та неокласичний синтез.

7. Використання теорій в практичній діяльності держав.

Тема 5. Чинники трансформації соціально-трудова відносин

1. Організаційно-технічні фактори трансформації відносин у сфері праці.

2. Зміни у відносинах власності та їх вплив на змістовні характеристики соціально-трудова відносин.

3. Глобалізація економіки та її вплив на соціально-трудова сферу.

4. Чинники трансформації соціально-трудова відносин.

Тема 6. Соціальна політика

1. Роль соціальної політики в розвитку ринкової економіки та задоволенні соціальних потреб.

2. Інструменти й інститути соціальної політики.

3. Соціальна сфера та її роль у вирішенні соціальних проблем.

4. Структура соціальної сфери.

Тема 7. Регулювання соціально-трудова відносин

1. Система заходів громадського і державного регулювання соціально-трудова відносин.

2. Колективні договори й угоди.

3. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудова відносин.

4. Регулювання соціально-трудова відносин у сфері зайнятості.

5. Регулювання соціально-трудових відносин у сфері оплати праці.
6. Регулювання соціально-трудових відносин у сфері організації та охорони праці.
7. Регулювання соціально-трудових відносин у сфері розвитку персоналу.

Тема 8. Соціальне партнерство

1. Роль соціального партнерства в функціонуванні ринкової економіки.
2. Об'єктивні передумови та умови виникнення соціального партнерства.
3. Механізм соціального партнерства.
4. Формування системи соціального партнерства в Україні.

Тема 9. Моніторинг соціально-трудової сфери

1. Стан соціального партнерства в Україні та основні напрями його розвитку.
2. Організація моніторингу СТС на регіональному рівні.
3. Джерела інформації про стан соціально-трудової сфери.

Тема 10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин

1. Соціальні програми МОП в Україні.
2. Конвенції МОП, ратифіковані в Україні.
3. Тенденції в роботі МОП.

Тема 11. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин

1. Міжнародні акти про економічні, соціальні й культурні права людини.
2. Пріоритетні напрями діяльності Міжнародної організації праці.
3. Організація діяльності МОП в Україні.
4. Міжнародний досвід, що може бути використаний в Україні.

Тема 12. Людський розвиток – мета і критерій соціально-економічного прогресу

1. Основні сфери використання різноманітних програм регулювання соціально-трудових відносин у міжнародній практиці.
2. Індекс людського розвитку регіонів України.
3. Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості і людського розвитку.
4. Рівень життя, нерівність і людський розвиток.
5. Застосування конвенцій країнами-членами МОП.

Тема 13. Населення і трудовий потенціал

1. Відтворення ресурсів для праці.

2. Динаміка змін у структурі населення України.
3. Динаміка змін у структурі населення світового суспільства.

Тема 14. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал

1. Інвестиції в людський капітал.
2. Фактори впливу на трудовий потенціал.
3. Розвиток концепції людського капіталу.

Тема 15. Якість робочої сили

1. Освіта – базова професіоналізації і соціальна гарантія.
2. Урахування нахилів, здібностей при виборі професії і роботи.
3. Самомаркетинг. Основні напрями пошуку роботи.
4. Підготовка і подання інформації про себе на ринку праці.

Тема 16. Ринок праці в системі соціально-трудоких відносин

1. Сегменти ринку праці.
2. Попит і пропозиція на ринку праці.
3. Сутність та методика розрахунку чисельності та рівня зайнятих.
4. Сутність та методика розрахунку чисельності та рівня безробітних.

Тема 17. Регулювання зайнятості населення

1. Переваги і недоліки державної політики в сфері зайнятості.
2. Кон'юнктура та особливості ринку праці.
3. Особливості пропозиції праці у кризовій економіці.

Тема 18. Продуктивність праці: сутність і методи вимірювання

1. Продуктивність і рентабельність праці.
2. Визначення впливу інтенсивності праці та рівень продуктивності праці.

Тема 19. Фактори і резерви продуктивності праці

1. Ефективність інвестицій у людський капітал.
2. Визначення принципу Вільфреда Перето (межа виробничих можливостей).

Тема 20. Види, джерела і структура доходів населення

1. Динаміка доходів і витрат населення.
2. Принципи формування доходів у ринковій економіці.
3. Продуктивність і рентабельність праці як основні показники її ефективності.
4. Функціональний і особистий розподіл доходів.

Тема 21. Диференціація доходів населення: поняття, чинники, методи виміру

1. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку.

2. Порівняльна характеристика методик оцінки рівня життя.

Тема 22. Рівень і якість життя населення та його регулювання

1. Кадрове планування.

2. Порівняльна характеристика методів планування персоналу.

Тема 23. Управління персоналом у системі соціально-трудова відносин на мікрорівні

1. Суспільна організація праці.

2. Умови праці і фактори їх формування.

Тема 24. Організація праці

1. Нормативні матеріали для організації і нормування праці.

2. Система норм і нормативів праці в різних країнах світу.

Тема 25. Нормування праці

1. Тенденції розвитку форм і систем оплати праці у зв'язку з перетвореннями, які відбуваються в техніці та технологіях виробництва.

2. Застосування інструкції зі статистики заробітної плати.

Тема 26. Заробітна плата в ринковій економіці. Організація заробітної плати

1. Методи розрахунків нормативних фондів оплати праці.

2. Компоненти трудової винагороди.

Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю

1. Моделі мотивування ефективної роботи підприємства і його підрозділів.

2. Визначення видів компенсацій за роботу в несприятливих умовах праці.

3. Порівняльна характеристика погодинної і відрядної форм оплати праці.

Тема 28. Аналіз трудових показників

1. Економічний аналіз у трудовій сфері.

2. Застосування інструкції зі статистики кількості працівників.

Тема 29. Планування трудових показників

1. Планування витрат на персонал.

2. Розробка структури плану з праці та системи показників, що його формують, на прикладі машинобудівного підприємства.

Тема 30. Звітність і аудит у сфері праці

1. Етапи і методи проведення аудиту в сфері праці.

2. Ефективність аудиту персоналу.

7. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Економіка праці й соціально-трудова відносини як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна

1. Дайте визначення предмета навчальної дисципліни "Економіка праці й соціально-трудоі відносини".
2. Дайте визначення об'єкта дослідження навчальної дисципліни "Економіка праці й соціально-трудоі відносини".
3. Проаналізуйте методологічні основи навчальної дисципліни "Економіка праці й соціально-трудоі відносини".
4. Які методи використовують при вивченні навчальної дисципліни "Економіка праці й соціально-трудоі відносини"?
5. Розкрийте сутність поняття "праця".
6. Розкрийте сутність поняття "економіка праці".
7. Дайте визначення поняття "соціально-трудоі відносини".

Тема 2. Соціально-трудоі напрям розвитку економічної думки

1. Назвіть передумови формування соціально-трудоого напрямку економічної думки.
2. Назвіть видатних вчених, що зробили значний внесок у розвиток соціально-трудоого напрямку економічної думки.
3. Проаналізуйте основні етапи становлення економіки праці та соціально-трудоих відносин як самостійної науки.
4. Коли в економічній літературі став широко вживаним термін "соціально-трудоі відносини"?
5. У чому полягають особливості розвитку соціально-трудоих відносин в Україні на сучасному етапі?
6. Які тенденції розвитку соціально-трудоих відносин спостерігаються в Україні на сучасному етапі?

Тема 3. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності

1. У чому полягає зміст поняття і сутність економічної категорії "праці"?
2. Назвіть основні складові елементи процесу праці.
3. Що таке продуктивні сили суспільства і виробничі відносини, який між ними взаємозв'язок?
4. У чому полягає соціально-економічна суть праці?
5. Дайте характеристику змісту та характеру праці. Чим вони визначаються?
6. Назвіть основні елементи системи виробничих відносин, які визначають характер праці.
7. Якими є природа і сутність спонукальних мотивів до

праці? Наведіть основні наукові позиції з цього питання?

Тема 4. Соціально-трудові відносини як систем

1. Визначте сутність поняття "система".
2. Визначте сутність соціально-трудоових відносин як системи.
3. Визначте рівні управління системи соціально-трудоових відносин.
4. Визначте основні завдання управління системою соціально-трудоових відносин.
5. Що є суб'єктом і об'єктом системи соціально-трудоових відносин?
6. Що є метою системи соціально-трудоових відносин?
7. Визначте основні елементи системи соціально-трудоових відносин.
8. На яких рівнях відбувається регулювання системи соціально-трудоових відносин?
9. Визначте сутність і роль системи колективно-договірного регулювання соціально-трудоових відносин.
10. Визначте сутність генеральної, галузевої та регіональної угод.

Тема 5. Чинники трансформації соціально-трудоових відносин

1. Які зміни відбулись у соціально-трудоових відносинах останнім часом в Україні? Чим вони були викликані?
2. Які є основні фактори формування соціально-трудоових відносин у країні?
3. У яких формах проявляється розвиток праці та виробництва?
4. Які нормативні документи лежать у фундаменті соціально-трудоових відносин?

Тема 6. Соціальна політика

1. Сутність соціальної політики, її мета та завдання.
2. Об'єкти та суб'єкти соціальної політики.
3. Функції держави як суб'єкта соціальної політики.
4. Інструменти та інститути соціальної політики.
5. Характеристика нормативно-правової бази соціальної політики.
6. Сутність поняття "соціальний захист", його складові.
7. Об'єкти і суб'єкти соціального захисту.

Тема 7. Регулювання соціально-трудоових відносин

1. Назвіть складові системи регулювання соціально-трудо­вих відносин?
2. Розкрийте сутність основних принципів регулювання соціально-трудо­вих відносин?
3. Що включає в себе нормативно-правове забезпечення регулювання соціально-трудо­вих відносин?
4. Якими правовими документами та законодавчими актами регламентуються соціально-трудо­ві відносини?
5. Перелічіть завдання у галузі правового регулювання, що стоять перед МОП?
6. Проаналізуйте конвенції МОП, які були ратифіковані Україною.

Тема 8. Соціальне партнерство

1. Визначте сутність поняття "соціальне партнерство". З яких категорій формується дане поняття?
2. Обґрунтуйте склад суб'єктів соціального партнерства та визначте їх вклад у забезпечення паритетності соціально-економічних відносин.
3. Дайте характеристику колективного договору та особливостей його складання в Україні.

Тема 9. Моніторинг соціально-трудо­вої сфери

1. Охарактеризуйте сутність та особливості моніторингу соціально-трудо­вої сфери.
2. Назвіть та дайте коротку характеристику основних джерел інформації про зайнятість та трудові відносини.
3. Які організації є виконавцями моніторингу соціально-трудо­вої сфери України? Назвіть їх основні функції.
4. Назвіть основні напрямки моніторингу соціально-трудо­вої сфери. Які основні проблеми є у кожному з напрямів моніторингу соціально-трудо­вої сфери?

Тема 10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудо­вих відносин

1. З якою метою та коли було створено МОП?
2. Які основні стратегічні цілі МОП?
3. У чому полягають базові міжнародні норми стосовно дитячої праці?
4. Яку підтримку від МОП можуть отримати організації працівників та роботодавців?

Тема 11. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудо­вих відносин

1. Сутність Міжнародна організація праці. Її цілі та завдання.
2. Типові моделі регулювання соціально-трудо­вих відносин.
3. Порівняльна характеристика Європейської, Англосаксонської та Китайської моделі соціально-трудо­вих відносин.
4. Організаційно-правові засади регулювання соціально-трудо­вих відносин у Німеччині та Франції.
5. Особливості соціально-трудо­вих відносин в Японії та США.

Тема 12. Людський розвиток – мета і критерій соціально-економічного прогресу

1. У чому полягає основний принцип концепції людського розвитку?
2. Охарактеризуйте основні елементи концепції людського розвитку.
3. Якими принциповими особливостями концепція людського розвитку відрізняється від інших концепцій розвитку?
4. Що є індексом людського розвитку та за якими вимірами він розраховується?
5. Чому показник ВВП на душу населення використовується при обчислюванні індексу людського розвитку, незважаючи на його недостатню адекватність?

Тема 13. Населення і трудовий потенціал

1. Населення країни. Демографічна політика. Перепис населення.
2. Показники чисельності населення.
3. Показники складу населення.
4. Поняття "трудо­вий потенціал". Його особливості.
5. Сутність поняття "трудо­ві ресурси", їх склад.
6. Сутність понять "робоча сила", "людський капітал".
7. Співвідношення поняття "трудо­вий потенціал" з іншими визначеними категоріями.

Тема 14. Людський капітал як реалізований трудо­вий потенціал

1. Дайте порівняльну характеристику понять

"трудоий потенціал" та "людський капітал".

2. Що таке інвестиції в людський капітал? Визначте види інвестицій в людину.

3. Визначте структуру людського капіталу. Які складові, на вашу думку, в найбільшому ступені впливають на перспективи формування й накопичення людського капіталу?

4. Які існують методики оцінки рівня людського капіталу? Обґрунтуйте переваги та недоліки кожної з них.

Тема 15. Якість робочої сили

1. Визначте сутність поняття "якість робочої сили"?

2. На що управління формуванням високої якості робочої сили має бути спрямоване?

3. Визначте сутність поняття "кваліфікація".

4. Визначте основні риси кваліфікації конкурентоспроможної робочої сили.

5. На досягнення яких цілей спрямована професійна освіта?

6. Що впливає на конкурентоспроможність робочої сили?

7. Визначте сутність поняття "підвищення кваліфікації"?

8. За якими основними моделями сьогодні в європейських країнах здійснюється професійна підготовка якісної робочої?

9. Визначте сутність концепції підготовки якісної робочої сили за кордоном.

Тема 16. Ринок праці в системі соціально-трудоих відносин

1. У чому полягає суть ринку праці в широкому значенні? Які форми його прояву і основний зміст кожної з них?

2. За яким критерієм структурується ринок праці? Дайте коротку характеристику кожному компоненту.

3. Покажіть дію механізму конкурентного ринку праці.

4. Назвіть особливості ринку праці порівняно з ринком товарів.

Тема 17. Регулювання зайнятості населення

1. Визначте суть зайнятості як економічної категорії. Назвіть основні види суспільно-корисної діяльності.

2. Назвіть принципи зайнятості.

3. Дайте характеристику повної зайнятості.

4. Який зміст поняття "ефективна зайнятість"? Якими показниками вона вимірюється?

5. Що таке вторинна зайнятість? Які причини породжують існування вторинної зайнятості і які її наслідки для окремих працівників?

6. Розкрийте зайнятість як соціальну проблему. Які основні цілі і рівні політики зайнятості, що проводиться державою?

Тема 18. Продуктивність праці: сутність і методи вимірювання

1. Що характеризує продуктивність праці і чим вона вимірюється?

2. Яка різниця між виробленням і трудомісткістю продукції?

3. У якому вигляді виявляється на підприємствах зростання продуктивності праці?

4. Назвіть основні методи вимірювання продуктивності праці.

5. Назвіть зміст систем заохочення і умови їх упровадження щодо зростання продуктивності праці.

Тема 19. Фактори і резерви продуктивності праці

1. Назвіть наслідки зниження продуктивності праці.

2. Назвіть наслідки підвищення продуктивності праці.

3. Які ви знаєте зовнішні чинники продуктивності праці? Як вони впливають на продуктивність?

4. Які ви знаєте внутрішні чинники продуктивності праці? Як вони впливають на продуктивність?

5. Що таке екстенсивний та інтенсивний напрям продуктивності праці?

6. У чому полягає зміст поняття "резерви" підвищення продуктивності праці?

Тема 20. Види, джерела і структура доходів населення

1. Дайте визначення поняттю "доходи населення".

2. Наведіть класифікацію особистих доходів населення.

3. Охарактеризуйте грошові та натуральні доходи.

4. Проаналізуйте взаємозв'язок номінальних і реальних доходів.

5. Назвіть основні принципи формування доходів населення.

6. Назвіть джерела доходів населення.

7. Що належить до доходів, які одержуються з державного бюджету й державних позабюджетних фондів?

8. Дайте визначення поняттю "соціальні трансферти".

9. Що відноситься до доходів, які одержуються від власності

громадян?

Тема 21. Диференціація доходів населення: поняття, чинники, методи виміру

1. Що становить основу поняття "диференціація доходів населення"?
2. Для чого використовуються показники, що відображають диференціацію доходів населення?
3. Від чого залежить диференціація доходів населення та які коефіцієнти диференціації доходів існують?
4. Що вимірюють та яким чином розраховуються децильний коефіцієнт диференціації та коефіцієнт фондів?
5. Охарактеризуйте методи вивчення диференціації доходів населення.
6. Що визначають медіанний рівень доходів та мода? Для чого використовуються ці характеристики?

Тема 22. Рівень і якість життя населення та його регулювання

1. Дайте характеристику понять "рівень" та "якість" життя населення. У чому полягає їх відмінність та взаємозв'язок?
2. Які підходи використовуються для оцінки рівня та якості життя населення?
3. Які парадигми розвитку людського потенціалу покладені в основу концепції розвитку людського потенціалу?
4. Наведіть компоненти структури якості життя населення. Обґрунтуйте доцільність використання кожної.
5. Перерахуйте основні показники рівня життя населення. Проранжуйте їх за ступенем важливості.

Тема 23. Управління персоналом у системі соціально-трудова відносин на мікрорівні

1. Сутність управління персоналом, його мета та завдання.
2. Об'єкт та суб'єкт управління персоналом.
3. Цілі управління персоналом у системі соціально-трудова відносин.
4. Структура управління персоналом.
5. Сутність та зміст планування персоналу.
6. Сутність залучення та відбору персоналу.
7. Особливості професійного навчання персоналу.
8. Сутність підвищення, пониження, переведення та

звільнення.

9. Основні принципи управління персоналом.
10. Функції управління персоналом.

Тема 24. Організація праці

1. Назвіть основні аспекти поняття "організація праці".
2. У чому полягають відмінності при розгляді питань організації праці залежно від ієрархічного рівня?
3. Які основні напрями організації праці?
4. Назвіть основні завдання організації праці та їх зміст.
5. Що розуміється під поняттям "трудоий процес"?
6. Як класифікуються трудові процеси?

Тема 25. Нормування праці

1. Розкрийте сутність нормування праці і його значення.
2. Які ви знаєте методи нормування праці?
3. Розкрийте зміст аналітичного методу нормування праці.
4. У чому складаються особливості нормування праці в різних типах і галузях виробництва?
5. Назвіть структуру часу перебування робітника на виробництві і дайте характеристику його складових.

Тема 26. Заробітна плата в ринковій економіці. Організація заробітної плати

1. Розкрийте сутність заробітної плати через її функції.
2. Які нормативно-правові документи регулюють питання організації оплати праці на підприємстві?
3. Охарактеризуйте принципи організації заробітної плати.
4. Охарактеризуйте елементи організації заробітної плати.
5. Дайте сутнісну характеристику мінімальній заробітній платі.

Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю

1. Якими нормативно-правовими документами регламентується застосування тарифної системи оплати праці?
2. Які основні елементи тарифної системи оплати праці?
3. Яку структуру має тарифно-кваліфікаційний довідник професій?

працівників?

4. Яким чином будується тарифна сітка, які є види тарифних сіток?

5. Надайте характеристику відрядних систем оплати праці.

6. Надайте характеристику погодинних систем оплати праці.

Тема 28. Аналіз трудових показників

1. Завдання і напрями аналізу трудових показників.
2. Яка мета проведення аналізу трудових показників?
3. Джерела інформації для аналізу трудових показників.
4. Як проводиться аналіз кваліфікаційного рівня працівників?
5. Аналіз кількісного і якісного складу трудових ресурсів підприємства.
  6. Аналіз показників руху робочої сили.
  7. Показники, що характеризують стабільність кадрів.

Тема 29. Планування трудових показників

1. Як ви розумієте "поняття планування трудових показників"?
2. Які етапи включає в себе процес планування?
3. Що є планом з праці і які показники розраховують у розділах цього плану?
4. За допомогою яких показників на підприємстві визначається продуктивність праці?
5. Який найбільш суттєвий фактор зростання продуктивності праці на підприємстві і як він визначається?
6. Чому необхідно планувати чисельність працівників на підприємстві.

Тема 30. Звітність і аудит у сфері праці

1. Для чого необхідно проводити аналіз трудових показників?
2. Що таке аудит у трудовій сфері? У яких аспектах він проводиться і для чого?
3. Яка інформація використовується при аудиті в трудовій сфері?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини навчальної дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу навчальної дисципліни);
- 2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів і методик в управлінні діловою кар'єрою).

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини навчальної дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань стосовно яких виникли запитання, проблемних);
- 2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

- 1) індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;
- 2) підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;
- 3) підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод; ділові ігри.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 5.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Часто використовується також робота в малих групах та демонстрація студентами презентацій за її результатами. Дієвим засобом активізації навчання є семінари-дискусії та кейс-метод.

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами
навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Економіка праці й соціально-трудова відносина як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна	<i>Семінар-дискусія:</i> "Проблема узгодження підходів до розуміння сутності поняття "економіка праці"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 2. Соціально-трудова відносина як напрям розвитку економічної думки	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Стан розвитку соціально-трудова відносина в Україні"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 3. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Роль праці в формуванні особистості"

Продовження табл. 5

1	2
Тема 4. Соціально-трудова відносина як система	<i>Кейс</i> "Загальна оцінка та порівняльна характеристика типів соціально-трудова відносина"
Тема 5. Чинники трансформації соціально-трудова відносина	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Оцінка чинників трансформації соціально-трудова відносина в Україні"
Тема 6. Соціальна політика	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Якість соціальної політики України"
Тема 7. Регулювання соціально-трудова відносина	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія:</i> "Інструменти та важелі регулювання соціально-трудова відносина"
Тема 8. Соціальне партнерство	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Оптимізація колективно-договірного регулювання трудових відносина"
Тема 9. Моніторинг соціально-трудова сфери	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Проблеми розвитку соціально-трудова сфери в Україні"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудова відносина	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія:</i> "Роль МОП у регулюванні соціально-трудова відносина в Україні"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 11. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудова відносина	<i>Семінар-дискусія:</i> "Вплив глобалізації на соціально-трудова сферу в Україні"
Тема 12. Людський розвиток – мета і критерій соціально-економічного прогресу	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія:</i> "Вимірники людського розвитку"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 13. Населення і трудовий потенціал	<i>Ділова гра</i> " Оцінка власного трудового потенціалу"; <i>Семінар-дискусія</i> з питання "Співвідношення понять

	"трудоий потенціал" і "трудоі ресурси"
Тема 14. Людський капітал як реалізований трудоий потенціал	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Співвідношення понять "людський капітал" та "трудоий потенціал"
Тема 15. Якість робочої сили	<i>Проблемна лекція:</i> "Показники оцінки якості робочої сили"
Тема 16. Ринок праці в системі соціально-трудоих відносин	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> "Методика розрахунку рівня безробіття за даними МОП та служби зайнятості"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 17. Регулювання зайнятості населення	<i>Проблемна лекція</i> "Вибір важелів регулювання вітчизняного ринку праці"
Тема 18. Продуктивність праці: сутність і методи вимірювання	<i>Семінар-дискусія:</i> "Шляхи підвищення продуктивності праці"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 19. Фактори і резерви продуктивності праці	<i>Семінар-дискусія:</i> "Відмінності між поняттями факторів і резервів зростання продуктивності праці"

Закінчення табл. 5

1	2
Тема 20. Види, джерела і структура доходів населення	<i>Міні-лекція</i> з питання "Структура фонду оплати праці"
Тема 21. Диференціація доходів населення: поняття, чинники, методи виміру	<i>Проблемна лекція, семінар-дискусія:</i> "Чинники диференціації доходів населення України"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 22. Рівень і якість життя населення та його регулювання	<i>Міні-лекція</i> "Показники оцінки якості життя населення"
Тема 23. Управління персоналом у системі соціально-трудоих відносин на мікрорівні	<i>Семінар-дискусія</i> "Оптимальні технології управління персоналом"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 24. Організація праці	<i>Проблемна лекція</i> "Проблеми організації праці в Україні"
Тема 25. Нормування праці	<i>Семінар-дискусія</i> "Оптимальний метод нормування праці"
Тема 26. Заробітна плата в ринковій економіці. Організація заробітної плати	<i>Кейс</i> "Вибір оптимальної для підприємства системи оплати праці"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю	<i>Семінар-дискусія</i> "Переваги і недоліки безтарифної системи оплати праці"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 28. Аналіз трудоих показників	<i>Міні-лекція</i> "Методика аналізу трудоих показників підприємства"
Тема 29. Планування трудоих показників	<i>Міні-лекція</i> "Техніка складання планів з праці"
Тема 30. Звітність і аудит у сфері праці	<i>Семінар-дискусія</i> "Рівень розвитку аудиту персоналу в Україні"

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

5 семестр (ПМК). Система контролю результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів, що відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій України з навчальної дисципліни, включає: поточний; модульний (відповідно до визначеного змістового модуля); підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік – 60 балів). Поточний контроль проводиться у вигляді усних опитувань, поточних контрольних робіт, доповідей, підготовки есе та наукових статей.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу зі змістового модуля. Модульний контроль проводиться у формі колоквіуму. *Колоквіум* – це форма перевірки і оцінювання знань студентів в системі освіти у вищих навчальних закладах. Він є проміжним міні-екзаменом, що проводиться з ініціативи викладача з метою оцінки поточного рівня знань студентів та вміння їх застосовувати у практичній діяльності. Саме тому структура завдання для колоквіуму містить, як і екзаменаційний білет, стереотипні, діагностичні та евристичні завдання. Колоквіум складається із двох складових: лекційної (теоретичної) та практичної. Він проводиться у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні (семінарські) завдання з меж кожного зі змістовних модулів. Таким чином, після вивчення тем 1 – 8 (модуль 1) студенти денної форми навчання виконують завдання для колоквіуму за модулем 1. Відповідно після вивчення тем 9 – 7 (модуль 2) – завдання до колоквіуму за модулем 2. Завдання до колоквіуму містить 2 завдання з лекційного модуля та 3 завдання з практичного модуля.

Зразок завдання до колоквіуму за модулем 1

Теоретична частина

1. Етимологія поняття "економіка праці".
2. Порівняльна характеристика типів соціально-трудова відносин.

Практична частина

Завдання 1 (стереотипне).

Розрахувати: коефіцієнт прийому, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт плинності кадрів, загальний коефіцієнт обігу. Оцінити стан руху кадрів на підприємстві.

Вихідні дані: середньооблікова чисельність працівників підприємства склала 6 500 осіб. За цей період прийнято 150 осіб, звільнено за власним бажанням 70 осіб, за порушення трудової дисципліни – 10 осіб, у зв'язку з призовом до армії – 5 осіб, на пенсію – 15 осіб, з інших причин, не спричинених виробничою потребою – 20 осіб.

Завдання 2 (діагностичне).

Вихідні дані за населеним пунктом за рік: чисельність населення на початок року – 241,4 тис. осіб; число народжених – 1 380 осіб; число померлих – 2 380 осіб; прибуло на постійне місце проживання – 800 осіб; вибуло в інші населені пункти – 1 600 осіб. Частка жінок у віці 15 – 49 років у загальній чисельності населення 25 %. Провести розрахунок показників, що характеризують природний рух і міграцію населення, таких, як: коефіцієнт народжуваності; коефіцієнт смертності; коефіцієнт природного приросту; коефіцієнт інтенсивності міграції населення; коефіцієнт загального приросту населення за рік; спеціальний коефіцієнт народжуваності. Чи відрізняється значення коефіцієнта народжуваності та спеціального коефіцієнта народжуваності? Чому?

Завдання 3 (евристичне).

Зміст завдання:

1) описати і порівняти вітчизняну методику розрахунку показників оцінки стану ринку праці та методологію МОП;

2) визначити показники стану ринку праці та оцінити їх динаміку

(з використанням методології МОП);

3) зробити висновки про динаміку розрахованих показників та можливості їх покращення.

Вихідні дані наведені в таблиці.

Таблиця

Стан ринку праці України (дані Державного управління статистики)

Рік	Економічно активне населення у віці 15 – 70 років, тис. осіб	Зайняте населення у віці 15 – 70 років, тис. осіб	Безробітне населення у віці 15 – 70 років, тис. осіб	Середньорічна чисельність населення у віці 15 – 70 років, тис. осіб
2000	22 830,8	20 175,0	2 655,8	36124,6

2001	22 426,5	19 971,5	2 455,0	35997,6
2002	22 231,9	20 091,2	2 140,7	35915,8
2003	22 171,3	20 163,3	2 008,0	35875,9
2004	22 202,4	20 295,7	1 906,7	35810,3
2005	22 280,8	20 680,0	1 600,8	35821,2
2006	22 245,4	20 730,4	1 515,0	35764,3
2007	22 322,3	20 904,7	1 417,6	35658,6
2008	22 397,4	20 972,3	1 425,1	35382,9
2009	22 150,3	20 191,5	1 958,8	34992,6
2010	22 051,6	20 266,0	1 785,6	34617,9
2011	22056,9	20324,2	1 732,7	34512,1

Кожне завдання модульного контролю оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок за теоретичну і практичну складові.

Теоретична складова оцінюється в 4 бали:

перше питання – 2 бали;

друге питання – 2 бали.

Практична складова оцінюється в 8 балів:

стереотипне завдання – 2 бали;

діагностичне завдання – 2 бали;

евристичне завдання – 4 бали.

Загальна кількість балів за колоквиум складає 12.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Залік виставляється за сумою балів, набраних за результатами поточного контролю. Загальна за результатами всіх видів контролю максимальна кількість балів за навчальну дисципліну – 100, мінімальна – 60.

6 семестр (іспит). Система контролю результатів успішності включає: поточний; модульний; підсумковий/семестровий контроль результатів навчання. Поточний і модульний контроль проводиться як і в 5 семестрі. *Підсумковий/семестровий контроль* проводиться у формі іспиту. Кількість балів, яку студент може набрати під час іспиту – 40, мінімальна – 25.

Загальна за результатами всіх видів контролю максимальна кількість балів за навчальну дисципліну – 100, мінімальна – 60.

Приклад екзаменаційного білета

Стереотипне завдання 1.

Визначити, як змінилася продуктивність праці, якщо у базовому періоді працівниками підприємства було вироблено 10 тис. одиниць продукції й витрачено робочого часу 5 тис. людино-годин, а у звітному періоді 15,5 тис.

одиниць продукції при витратах часу 5,8 тис. людино-годин.

Стереотипне завдання 2.

За даними перепису населення в області чисельність його в робочому віці на дату перепису склала 1 млн осіб, з яких 45 % проживали в місті, а останні – на селі. Визначити чисельність населення в робочому віці на початок наступного після перепису року в місті та на селі, якщо відомо: чисельність населення, що вступають у робочий вік, – 40 тис. осіб (25 тис. в місті, останні – на селі); чисельність населення, що виходить за рамки робочого віку, – 22 тис. осіб (12 тис. в місті, останні – на селі); кількість померлих у робочому віці – 5 тис. осіб (3 тис. в місті, останні – на селі); за межі області вибуває 3 тис. осіб у робочому віці (2 тис. з міста, останні – з села).

Діагностичне завдання 1.

За підприємством за рік є дані таблиці. Розрахувати планові й фактичні показники годинного, денного й річного виробітку працівників і робітників підприємства. Оцінити ступінь виконання плану за показниками виробітку. Зробити висновки.

Таблиця

Дані для аналізу продуктивності праці

Показник	За планом	Фактично
Обсяг продукції, млн грн	6 500	6 750
Середньооблікова чисельність працівників, осіб, у тому числі робітників	1 890 1 290	1 875 1 287
Середнє число відпрацьованих днів	252	239
Середня тривалість робочого дня, годин	8,0	7,85

Діагностичне завдання 2.

Вихідні дані по населеному пункту за рік: чисельність населення на початок року – 300 тис. осіб, число народжених – 5 000 осіб, число померлих – 3 800 осіб, прибуло на постійне місце проживання – 2 000 осіб, вибуло в інші населені пункти – 500 осіб, частка жінок у віці 15 – 49 років у загальній чисельності населення – 32 %. Здійснити розрахунок показників, що характеризують природний рух і міграцію населення: чисельність населення міста на кінець року; середньорічну чисельність населення за рік; коефіцієнт народжуваності; коефіцієнт смертності; коефіцієнт природного приросту; коефіцієнт інтенсивності міграції населення; коефіцієнт загального приросту населення за рік; спеціальний коефіцієнт народжуваності.

Евристичне завдання.

Зміст завдання: розкрити порядок визначення показників оцінки міграції населення; які показники можна визначити за вихідними даними наведеними в таблиці? Розрахувати ці показники; зробити висновки про

динаміку наведених у таблиці вихідних даних за областями України.

Таблиця

**Зовнішня міграція населення України у січні – червні 2012 року
(дані Державного управління статистики)**

число місяця	Число прибулих, осіб	Число вибулих, осіб	Число прибулих на 1 000 населення, осіб	Число вибулих на 1 000 населення, осіб
Україна	15127	6611	6,7	2,9
Автономна Республіка Крим	1439	310	14,8	3,2
Області				
Вінницька	590	174	7,3	2,2
Дніпропетровська	1 091	468	6,6	2,8
Донецька	1 494	617	6,8	2,8
Полтавська	339	104	4,6	1,4
Рівненська	81	121	1,4	2,1
Сумська	287	98	5,0	1,7
Тернопільська	166	149	3,1	2,8
Харківська	567	415	4,2	3,1

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт

Екзаменаційний білет із навчальної дисципліни включає п'ять завдань практичної спрямованості різного рівня складності, а саме два стереотипні завдання, два діагностичні завдання та одне евристичне.

Кожне з завдань оцінюється певною кількістю балів відповідно до рівня їх складності. Сумарна кількість балів складає 40.

Стереотипні завдання. Сумарна кількість балів за виконання стереотипних завдань – 10 балів.

Максимальна оцінка кожного з завдань – 5 балів, із них:

1 – правильний методичний підхід, знання формули для розрахунку;

1 – правильний арифметичний розрахунок показника;

1 – оформлення рішення завдання: розв'язання, одиниці виміру, відповідь;

2 – наявність обґрунтованих висновків про динаміку показників.

Діагностичні завдання. Сумарна кількість балів за виконання діагностичних завдань – 18 балів.

Максимальна оцінка кожного з завдань – 9 балів, із них:

2 – правильний методичний підхід, знання формул для розрахунку;

2 – правильний арифметичний розрахунок показників;

2 – оформлення рішення завдання: хід розрахунків, одиниці виміру,

необхідні пояснення.

3 – наявність обґрунтованих висновків про динаміку показників.

Евристичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 12 балів, із них:

2 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для вирішення поставленої проблеми;

2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу;

2 – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми;

2 – оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату;

4 – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми.

Розподіл навантаження та порядок накопичення балів за тижнями наведений в технологічній карті накопичувальних рейтингових балів (додатки А і Б). Оцінювання здійснюється за національною шкалою та ECTS (табл. 6).

Таблиця 6

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / О. А. Грішнова. – 5-те вид., оновлене. – К. : Знання, 2011. – 390 с.
2. Гриньова В. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / В. М. Гриньова. – К. : Знання, 2010. – 310 с.
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібн. / за ред. Г. В. Назарової. – К. : Знання, 2012. – 573 с.
4. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / А. М. Колот [та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук., проф. А. М. Колота ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2009. – 711 с.

11.2. Додаткова

5. Акіліна О. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібн. / О. В. Акіліна, Л. М. Ільч. – К. : Алерта, 2010. – 733 с.
6. Березюк А. М. Економіка праці й соціально-трудові відносини : навч. посібн. / А. М. Березюк, С. М. Мельніков, О. С. Попов ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". – Х. : ХАІ, 2011. – 105 с.
7. Гаврилюк Л. А. Економіка праці і соціально-трудові відносини : навч. посібн. / Л. А. Гаврилюк, А. Л. Бержанір, М. І. Дяченко ; за ред. проф. Л. А. Гаврилюка ; Уман. нац. ун-т садівництва. – Умань : [б. в.], 2011. – 416 с.
8. Гармідер Л. Д. Економіка праці і соціально-трудові відносини: навч. посібн. / Л. Д. Гармідер, С. О. Філатова ; Дніпропетровський ун-т економіки та права. – Дніпропетровськ : Вид. ДУЕП, 2009. – 638 с.
9. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : практикум : навч. посібн. / О. А. Грішнова, О. М. Білик. – К. : Знання, 2012. – 286 с.
10. Дядик Т. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини / Т. В. Дядик. – Полтава : ФОП Говоров С. В., 2008. – 344 с.
11. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібн. / Є. П. Качан, О. П. Дяків, С. А. Надвиничний, та ін. – К. : Знання, 2008. – 407 с.
12. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / С. М. Пилипенко, М. В. Горобинська, Л. І. Піддубна, та ін. – Х. : ХНЕУ,

2008. – 296 с.

13. Іляш О. І. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посібн. / О. І. Іляш, С. С. Гринкевич. – К. : Знання, 2010. – 476 с.

14. Лукашевич В. М. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посібн. / В. М. Лукашевич. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – 422 с.

11.3. Ресурси мережі Інтернет

15. Державний комітет статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

16. Журнал "Управление персоналом" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.top-personal.ru/>.

17. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/>.

18. Співтовариство кадровиків і спеціалістів з управління персоналом. Режим доступу : <http://hrliga.com/>.

Додатки

Додаток А

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА накопичувальних рейтингових балів з навчальної дисципліни "ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ" (ПМК)

для

студентів

факультету: **Економіки і права**

напряму

підготовки: **6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"**

3 курсу групи:

2013/2014 навчальний рік I семестр

Загальний обсяг годин

за робочим навчальним планом: **180.**

Форма підсумкового контролю: **залік**

Лектори: канд.екон.наук, доцент **Мішина С. В.**

Викладачі: канд.екон.наук, викладач **Назаров Н. К.**

Форми навчання		Навчальні тижні																	Се- сія	Σ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
Загальне навчальне навантаження студента, години на тиждень																				
Аудиторні години	Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		34
	Практичні заняття	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		34
	Лабораторні заняття																			
	Поточні консультації *	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	1	0,5	0,5	0,5	1	0,5	0,5	1		10
	Екзамен																			
Аудиторні години		4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	5	4,5	4,5	4,5	5	4,5	4,5	5		78
СРС	Вивчення теоретичного матеріалу	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
	Виконання практичних завдань	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
	Підготовка до екзамену																			
Самостійна робота		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		102
Загальний обсяг годин		10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	11	10,5	10,5	10,5	11	10,5	10,5	11		180	
Графік оцінювання, балів на тиждень																				
Методи контролю	Лекції	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5		8,5
	Практичні заняття	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5		8,5
	Лабораторні заняття																			
	Оцінка домашніх завдань, самостійної роботи	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0		17
	Заняття (опитування) за темами			5							5			5						15
	Есе (написання статті)							6										6		12
	Презентації, доповіді														5					5
	Поточні КР				5										5					10
	Колоквіуми								12								12			24
	Екзамен																			
Всього балів на тиждень		2,0	2,0	7,0	2,0	7,0	2,0	8,0	14,0	2,0	7,0	2,0	2,0	7,0	7,0	7,0	14,0	8,0		100
Накопичення балів		2,0	4,0	11,0	13,0	20,0	22,0	30,0	44,0	46,0	53,0	55,0	57,0	64,0	71,0	78,0	92,0	100		

Протокол № _____

Затверджено на засіданні кафедри " _____ " _____ 201__ р.

Завідувач кафедри _____ - _____

Назарова Г. В.

* поточні консультації проводяться викладачем за графіком, для студента години на консультації відводяться за рахунок самостійної роботи

Рейтинг-план навчальної дисципліни

(система оцінювання рівня сформованості компетентності)

Професій- ні компе- тентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Рівень сформова- ності компетентностей								
					Форми контролю	Макс. бал							
					ПМК	100,00							
Знання, вміння та навички щодо побудови моделі організації економіки праці на підприємствах	Здатність до обґрунтування ролі економіки праці в організації виробництва	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Економіка праці й соціально-трудова відносина як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна	Робота на лекції	0,5					
				2	Семинарське заняття	Семинарське заняття 1. Сутність економіки праці та становлення соціально-трудова відносин	Активна участь в обговоренні теоретичних питань	0,5					
		2	СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: праця й соціально-трудова відносина як предмет наукового економічного дослідження. Структура і логіка навчальної дисципліни. Підготовка до семинарського заняття за питаннями: категоріальний апарат економіки праці. Становлення соціально-трудова відносин в Україні	Перевірка домашніх завдань	1,0					
									2	Лекція	Тема 2. Соціально-трудова напрям розвитку економічної думки	Робота на лекції	0,5
		2	СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: доіндустріальна епоха розвитку соціально-трудова напряму. Проблеми економіки праці в роботах К. Маркса. Сучасний етап економіко-трудова досліджень. Підготовка до семинарського заняття за питаннями: економіка праці як наука та її зв'язок з "ЕПіСТВ". Соціальна політика як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ". Управління персоналом як наука та її зв'язок з "ЕПіСТВ". Фізіологія і психологія праці як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ". Мотивація трудової діяльності як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ". Ринок праці як наука та його зв'язок із "ЕПіСТВ". Демографія як наука та її зв'язок із "ЕПіСТВ". Трудове право як наука та його зв'язок із "ЕПіСТВ". Соціологія праці як наука та її зв'язок з "ЕПіСТВ"	Перевірка домашніх завдань	1,0					
									2	Лекція	Тема 3. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	Робота на лекції	0,5
	2								Ауд.	Практичне заняття	Практичне заняття 1. Вирішення завдань на забезпечення трудовими ресурсами сфери праці	Активна участь у вирішенні практичних завдань	0,5
												Опитування за темами 1, 2	5

Продовження додатка А

		CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за такими питаннями: еволюція праці як чинника виробництва. Гуманізація праці. Підготовка до практичного заняття за питаннями: особливості управління трудовими ресурсами в сфері праці.	Перевірка домашніх завдань	1,0
Здатність організувати соціально-трудові відносини на індивідуальному та мікрорівні	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Соціально-трудові відносини як система	Робота на лекції	0,5
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 3. Формування та розвиток соціально-трудових відносин	Активна участь в обговоренні теоретичних питань	0,5
		CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: еволюція поняття "соціально-трудові відносини". Форми соціально-трудових відносин. Якість трудового життя як результат і показник стану соціально-трудових відносин. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: Класична та неокласична теорії становлення та сутності соціально-трудових відносин. Марксистська теорія проблем праці. Монетаристи та неокласичний синтез. Використання теорій в практичній діяльності держав	Перевірка домашніх завдань	1,0
			Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Чинники трансформації соціально-трудових відносин	Робота на лекції
	2	Практичне заняття		Семінарське заняття 4. Чинники трансформації соціально-трудових відносин в Україні	Активна участь у вирішенні практичних завдань	0,5	
	5	CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: організаційно-технічні фактори трансформації відносин у сфері праці. Зміни у відносинах власності та їх вплив на змістовні характеристики соціально-трудових відносин. Глобалізація економіки та її вплив на соціально-трудоу сферу. Підготовка до практичного заняття за питаннями. Чинники трансформації соціально-трудових відносин. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	1,0
	6	CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за такими питаннями: роль соціальної політики в розвитку ринкової економіки та задоволенні соціальних потреб. Інструменти й інститути соціальної політики. Соціальна сфера та її роль у вирішенні соціальних проблем. Підготовка до практичного заняття за питаннями. Структура соціальної сфери	Перевірка домашніх завдань	1,0

Продовження додатка А

Знання, вміння та навички щодо оцінки соціально-трудових відносин на мезо- і макрорівнях								
Здатність оцінювати якість роботи профспілкових організацій та розвиток соціально-партнерських відносин	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Соціальна політика	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття 5, 6. Оцінка соціальної сфери в Україні	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
		СРС	6	Підготовка до занять	Підготовка до практичних занять, робота над есе (статтею)	Перевірка домашніх завдань	1,0	
							Перевірка готовності есе (статті)	6
		8	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Регулювання соціально-трудових відносин	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 7. Регулювання соціально-трудових відносин. Колоквіум	Підсумкова контрольна робота	12
	СРС		6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: система заходів громадського і державного регулювання соціально-трудових відносин. Колективні договори й угоди. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин. Підготовка до практичного заняття за питаннями: регулювання соціально-трудових відносин у сфері зайнятості. Регулювання соціально-трудових відносин у сфері оплати праці. Регулювання соціально-трудових відносин у сфері організації та охорони праці. Регулювання соціально-трудових відносин у сфері розвитку персоналу	Перевірка домашніх завдань	1,0	
							0,5	
							0,5	
							0,5	
	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Соціальне партнерство	Робота на лекції	0,5	
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 8, 9. Розвиток соціального партнерства в Україні	Активна участь в обговоренні теоретичних питань	0,5	
СРС		6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: роль соціального партнерства в функціонуванні ринкової економіки. Підготовка до практичного заняття за такими питаннями. Об'єктивні передумови та умови виникнення соціального партнерства. Механізм соціального партнерства. Формування системи соціального партнерства в Україні	Перевірка домашніх завдань	1,0		
						0,5		
						0,5		
						0,5		
10	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Соціальне партнерство	Робота на лекції	0,5		
		2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 8, 9. Розвиток соціального партнерства в Україні	Активна участь в обговоренні теоретичних питань	0,5		
	СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: стан соціального партнерства в Україні та основні напрями його розвитку. Підготовка до поточної контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	1,0		

Продовження додатка А

Знання, вміння та навички щодо оцінки соціально-трудових відносин на мезо- і макрорівнях										
Здатність визначати індекс людського розвитку та економічної активності населення	Здатність здійснювати моніторинг СТС	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Моніторинг соціально-трудової сфери	Робота на лекції	0,5		
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття 10. Аналіз кількісних показників моніторингу соціально-трудової сфери України	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5		
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: джерела інформації про стан соціально-трудової сфери. Організація моніторингу соціально-трудової сфери в Україні. Підготовка до практичного заняття за питаннями: методика розрахунку чисельності населення. Методика розрахунку середньорічної чисельності населення за рік. Методика розрахунку коефіцієнта народжуваності. Методика розрахунку коефіцієнта смертності. Методика розрахунку коефіцієнта природного приросту. Методика розрахунку коефіцієнта інтенсивності міграції населення. Методика розрахунку коефіцієнта загального приросту населення за рік. Методика розрахунку спеціального коефіцієнта народжуваності	Перевірка домашніх завдань	1,0		
		12	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин	Робота на лекції	0,5		
				2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 11. Міжнародна організація праці	Активна участь в обговоренні теоретичних питань	0,5		
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: міжнародні акти про економічні, соціальні й культурні права людини. Пріоритетні напрями діяльності Міжнародної організації праці. Підготовка до семінарського заняття за такими питаннями. Організація діяльності СТВ України в МОП	Перевірка домашніх завдань	1,0		
	Здатність визначати індекс людського розвитку та економічної активності населення	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин. Тема 12. Людський розвиток – мета і критерій соціально-економічного прогресу	Робота на лекції	0,5		
				2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 12. Використання різноманітних програм регулювання соціально-трудових відносин у міжнародній практиці	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5		
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: основні сфери використання різноманітних програм регулювання соціально-трудових відносин у міжнародній практиці. Індекс людського розвитку регіонів України. Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості і людського розвитку. Рівень життя, нерівність і людський розвиток. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: застосування конвенцій країнами-членами МОП. Основні напрями вдосконалення нормотворчої діяльності МОП на сучасному етапі	Перевірка домашніх завдань	1,0		
		14	Ауд.	2	Лекція	Тема 13. Населення і трудовий потенціал. Тема 14. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал	Робота на лекції	0,5		
									Опитування	5

Закінчення додатка А

Знання, вміння та навички щодо оцінки соціально-трудових відносин на мезо- і макрорівнях		Методи пошуку напрямів підвищення		Здатність аналізувати ситуацію на ринку праці та оцінювати рівень зайнятості				
		15	16	17	180			
2	Практичне заняття	CPC	6	Підготовка до занять	Практичне заняття 2. 1. Вирішення задач на обчислення показників економічної активності населення. 2. Вирішення завдання щодо оцінки трудового потенціалу Контрольна робота за темами 9 – 12	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
					Поточна контрольна робота	5		
6	Підготовка до занять	CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційних питань: відтворення ресурсів для праці. Динаміка змін у структурі населення України. Динаміка змін у структурі населення світового суспільства. Розвиток концепції людського капіталу. Інвестиції в людський капітал. Підготовка до практичного заняття за питаннями: вирішення задач на обчислення показників економічної активності населення. Сутність та методика розрахунку чисельності економічно активного населення. Сутність та методика розрахунку рівня економічної активності населення. Вирішення завдання щодо оцінки трудового потенціалу. Фактори впливу на трудовий потенціал. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	1,0	
					2	Лекція	Тема 15. Якість робочої сили	Робота на лекції
2	Практичне заняття	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінарське заняття 13. Шляхи підвищення конкурентоспроможності працівників на ринку праці	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
					Презентації, доповіді	5		
6	Підготовка до занять	CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: освіта – базова професіоналізація і соціальна гарантія. Врахування нахилів, здібностей при виборі професії і роботи. Підготовка до семінарського заняття за такими питаннями. Самомаркетинг. Основні напрями пошуку роботи. Підготовка і представлення інформації про себе на ринку праці	Перевірка домашніх завдань	1,0	
					2	Лекція	Тема 16. Ринок праці в системі соціально-трудових відносин	Робота на лекції
2	Практичне заняття	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне заняття 14. Вирішення завдань на обчислення показників, що характеризують зайнятість населення. Колоквіум	Активна участь в занятті	0,5	
					Колоквіум	12		
6	Підготовка до занять	CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: сегменти ринку праці. Попит і пропозиція на ринку праці. Підготовка до практичного заняття за такими питаннями. Сутність та методика розрахунку чисельності та рівня зайнятих. Сутність та методика розрахунку чисельності та рівня безробітних	Перевірка домашніх завдань	1,0	
					2	Лекція	Тема 17. Регулювання зайнятості населення	Робота на лекції
2	Семінарське заняття	Ауд.	2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 15. Ринок праці як соціально-економічне явище	Активність в обговоренні теоретичних питань	0,5	
					Перевірка есе (статей)	6		
6	Підготовка до занять	CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за такими питаннями: форми безробіття. Державна політика в сфері зайнятості. Підготовка до семінарського заняття за такими питаннями. Кон'юнктура та особливості ринку праці. Особливості пропозиції праці у кризовій економіці. Підготовка есе (статті)	Перевірка домашніх завдань	1,0	
					Всього годин		180	Загальна максимальна кількість балів за навчальну дисципліну
							з них	
							поточний контроль	100

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА
накопичувальних рейтингових балів з навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ" (Іспит)

для

студентів

факультету: **Економіки і права**

напряму

підготовки: **6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"**

3 курсу групи:

2013/2014 навчальний рік II семестр

Загальний обсяг годин

за робочим навчальним планом: **180.**Форма підсумкового контролю: **залік**Лектори: канд.екон.наук, доцент **Мішина С. В.**Викладачі: викладач **Семенченко А. В.**викладач **Агавердієва Х. В.**

Форми навчання		Навчальні тижні																	Се- сія	Σ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
Загальне навчальне навантаження студента, години на тиждень																				
Аудиторні години	Лекції	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2					42
	Практичні заняття	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2					42
	Лабораторні заняття																			
	Поточні консультації *	0,6	0,6	1	0,6	0,6	1	0,6	0,6	0,6	1	0,6	0,6	1	0,6					10
	Екзамен																		4	4
Аудиторні години		8,6	4,6	9	4,6	8,6	5	8,6	4,6	8,6	5	8,6	4,6	9	4,6				4	98
СРС	Вивчення теоретичного матеріалу	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2					42
	Виконання практичних завдань	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2					28
	Підготовка до екзамену																		12	12
Самостійна робота		6	4	6	4	6	4	6	4	6	4	6	4	6	4					82
Загальний обсяг годин		14,6	8,6	15	8,6	14,6	9	14,6	8,6	14,6	9	14,6	8,6	15	8,6					180
Графік оцінювання, балів на тиждень																				
Методи контролю	Лекції	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,2					3,4
	Практичні заняття	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,16	0,32	0,2					3,4
	Лабораторні заняття																			
	Оцінка домашніх завдань, самостійної роботи	0,87	0,44	0,87	0,44	0,87	0,44	0,87	0,44	0,87	0,44	0,87	0,44	0,87	0,45	0,87	0,46			9,2
	Заняття (опитування) за темами			5							5									10
	Есе (написання статті)							5							5					10
	Презентації, доповіді													2						2
	Поточні КР				5									5						10
	Колоквіуми							6							6					12
	Екзамен																		40	40
	Всього балів на тиждень		1,51	0,76	6,51	0,76	6,51	0,76	12,51	0,76	1,51	5,76	1,51	5,77	3,51	11,86				40
Накопичення балів		1,51	2,27	8,78	9,54	16,05	16,81	29,32	30,08	31,59	37,35	38,86	44,63	48,14	60				100	

Затверджено на засіданні кафедри "___" _____ 201__ р.

Протокол № ____

Завідувач кафедри _____

Назарова Г. В.

* поточні консультації проводяться викладачем за графіком, для студента години на консультації відводяться за рахунок самостійної роботи

РЕЙТИНГ – ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(Система оцінювання рівня сформованості компетентності)

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Рівень сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Макс. бал		
					Іспит	60,00		
Знання, вміння та навички щодо вивчення основ економіки праці та показників оцінки соціально-трудоових відносин	Здатність до виявлення та обґрунтування резервів зростання продуктивності праці на підприємстві	1	Ауд.	4	Лекція	Тема 18. Продуктивність праці: сутність і методи вимірювання	Робота на лекції	0,32
				4	Практичне заняття	Практичне заняття 1, 2. 1. Визначення продуктивності праці на підприємстві. 2. Визначення залежності між показниками виробітку й трудомісткості продукції	Активна участь у вирішенні практичних завдань	0,32
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: продуктивність і рентабельність праці. Підготовка до практичного заняття за питаннями: визначення впливу інтенсивності праці та рівень продуктивності праці	Перевірка домашніх завдань	0,87
		2	Ауд.	2	Лекція	Тема 19. Фактори і резерви продуктивності праці	Робота на лекції	0,16
				2	Практичне заняття	Практичне заняття 3. 1. Визначення рівня та динаміки продуктивності праці. 2. Факторний аналіз продуктивності праці	Активна участь у вирішенні практичних завдань	0,16
			СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: ефективність інвестицій у людський капітал. Підготовка до практичного заняття за такими питаннями: визначення принципу Вільфреда Перето (кордон виробничих можливостей)	Перевірка домашніх завдань	0,44
	Здатність оцінювати рівень доходів населення	3	Ауд.	4	Лекція	Тема 20. Види, джерела і структура доходів населення. Тема 21. Диференціація доходів населення: поняття, чинники, методи виміру	Робота на лекції	0,32
				4	Практичне і семінарське заняття	Практичне заняття 4. 1. Визначення номінальних і реальних доходів на душу населення. 2. Індексація заробітної плати в організації. 3. Поняття продуктивності праці, її фактори і резерви. Семінарське заняття 1. 1. Джерела доходів населення. 2. Заробітна плата та динаміка її зміни в Україні. 3. Поняття диференціації доходів населення. 4. Показники диференціації доходів населення. 5. Чинники диференціації доходів населення та методи виміру	Активна участь у заняттях	0,32
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: Динаміка доходів і витрат населення. Принципи формування доходів у ринковій економіці. Підготовка до практичного заняття за такими питаннями. Продуктивність і рентабельність праці як основні показники її ефективності. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: функціональний і особистий розподіл доходів	Опитування	5

Продовження додатка Б

Знання, вміння та навички щодо вивчення основ економіки праці та показників оцінки соціально-трудових відносин							
Здатність здійснювати аналіз якості трудового життя населення	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 22. Рівень і якість життя населення та його регулювання	Робота на лекції	0,16
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 2. ЯТЖ як запорука формування та розвитку соціально-трудових відносин	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,16
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку. Підготовка до семінарського заняття за питаннями. Оцінка рівня життя	Перевірка домашніх завдань	0,44
Здатність до організації управління персоналом на підприємстві	5	Ауд.	4	Лекція	Тема 23. Управління персоналом у системі соціально-трудових відносин на мікрорівні	Робота на лекції	0,32
			4	Семінарське заняття	Семінарське заняття 3, 4. 1. Принципи розробки та елементи кадрової політики. 2. Процес кадрового планування. 3. Основні методи управління персоналом. 4. Ефективність управління персоналом. Поточна контрольна робота	Активна участь в обговоренні теоретичних питань Поточна контрольна робота	0,32 5
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: кадрове планування. Підготовка до практичного заняття за питанням: методи планування персоналу. Підготовка до поточної контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	0,87
Здатність удосконалити організацію та нормування праці на підприємстві	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 24. Організація праці	Робота на лекції	0,16
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 5. 1. Визначення норм часу на виконання робіт. 2. Аналіз використання фонду робочого часу	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,16
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: суспільна організація праці. Підготовка до практичного заняття за питанням: умови праці і фактори їх формування	Перевірка домашніх завдань	0,44
	7	Ауд.	4	Лекція	Тема 25. Нормування праці	Робота на лекції	0,32
			4	Семінарське заняття	Семінарське заняття 5, 6. 1. Роль нормування праці та система техніко-економічних норм. 2. Організація робочих місць	Активна участь в семінарі	0,32
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: Нормативні матеріали для організації і нормування праці. Підготовка до семінарського заняття за питанням: система норм і нормативів праці. Підготовка есе (статті)	Перевірка домашніх завдань Перевірка есе(статті) Колоквіум	0,87 5 6
Здатність удосконалити організацію оплати праці	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 26. Заробітна плата в ринковій економіці. Організація заробітної плати	Робота на лекції	0,16
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 7. 1. Характеристика систем оплати праці, що застосовуються на виробничих підприємствах. 2. Умови застосування тарифної системи оплати праці. 3. Визначення переваг та тенденцій розвитку тарифної системи	Активна участь в обговоренні теоретичних питань	0,16

Продовження додатка Б

Знання, вміння та навички щодо удосконалення економіки праці на підприємстві							
Здатність визначати оптимальні для підприємства системи оплати праці	9	Ауд.	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: тенденції розвитку форм і систем оплати праці у зв'язку з перетвореннями, які відбуваються в техніці та технологіях виробництва. Підготовка до семінарського заняття за питанням: застосування інструкції зі статистики заробітної плати	Перевірка домашніх завдань	0,44
			4	Лекція	Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю	Робота на лекції	0,32
		4	Семінарське заняття	Семінарське заняття 8, 9. 1. Оплата праці в бюджетній сфері. 2. Умови застосування змішаних та диференційованих систем оплати праці. 3. Характеристика та умови застосування безтарифної системи оплати праці. 4. Системи оплати праці (нетрадиційні, гнучкі), що застосовуються на підприємствах різних організаційно-правових форм	Активна участь в обговоренні теоретичних питань	0,32	
	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 27. Тарифне нормування оплати праці. Системи винагороди за працю	Робота на лекції	0,16
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 6. 1. Визначення відрядного заробітку. 2. Визначення погодинного заробітку. 3. Розподіл колективного заробітку. 4. Використання змішаних та диференційованих систем оплати праці. 5. Застосування тарифної системи оплати праці. 6. Визначення показників тарифної сітки. 7. Визначення середніх тарифних величин	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,16
		4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: моделі мотивування ефективної роботи підприємства і його підрозділів. Підготовка до практичного заняття за питанням: визначення видів компенсацій за роботу в несприятливих умовах праці	Опитування за темами 26, 27	5	
Здатність визначати та аналізувати трудові показники	11	Ауд.	4	Лекція	Тема 28. Аналіз трудових показників	Перевірка домашніх завдань	0,44
			4	Практичне заняття	Практичне заняття 7, 8 1. Аналіз складу та руху працівників на підприємстві. 2. Аналіз виконання плану основних показників із праці	Робота на лекції	0,32
		6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: економічний аналіз у трудовій сфері. Підготовка до практичного заняття за питанням: застосування інструкції зі статистики кількості працівників	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,87	
	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 28. Аналіз трудових показників	Перевірка домашніх завдань	0,16
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 9. Факторний аналіз показників з праці	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,16
						Поточна контрольна робота	5

Закінчення додатка Б

Знання, вміння та навички щодо удосконалення економіки праці на підприємстві Здатність здійснювати планування трудових показників на основі статистичної звітності та складати план із праці				CPC	4	Підготовка до занять	Підготовка до контрольної роботи за темами 26 – 28	Перевірка домашніх завдань	0,45				
				Ауд.	4	Лекція	Тема 29. Планування трудових показників	Робота на лекції	0,32				
					4	Практичне заняття	Практичне заняття 10, 11. 1. Визначення трудових показників на плановий період	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,32				
				CPC	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: планування витрат на персонал. Підготовка до практичного заняття за питанням: розробка структури плану з праці та системи показників, що його формують, на прикладі машинобудівного підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,87				
								Доповіді (презентації)	2				
				Ауд.	2	Лекція	Тема 30. Звітність та аудит у сфері праці	Робота на лекції	0,2				
								Семінарське заняття	Семінарське заняття 10. Основні напрями аудиту у сфері праці. Колоквіум	Активна участь в обговоренні теоретичних питань	0,2		
										Есе (стаття)	5		
								Колоквіум	6				
				CPC	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: етапи і методи проведення аудиту в сфері праці. Підготовка до семінарського заняття за питанням: ефективність аудиту. Підготовка до контрольної роботи. Завершення роботи над есе (статтею)	Перевірка домашніх завдань	0,46				
								СЕСІЯ	Ауд.	2	Передекзам. консультац.	Підсумковий контроль	40
										2	Екзамен		
				CPC	12	Підготовка до екзамену							
				ВСЬОГО годин		180	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні		100				
					з них								
					поточний контроль	60,00							
					підсумковий контроль	40,00							

Зміст

Вступ.....	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	5
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	8
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.....	10
4. Плани лекцій	16
5. Плани семінарських та практичних занять	21
6. Самостійна робота студентів	27
7. Контрольні запитання для самодіагностики	31
8. Індивідуально-консультативна робота	39
9. Методики активізації процесу навчання	40
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	42
11. Рекомендована література.....	48
11.1. Основна	48
11.2. Додаткова	48
11.3. Ресурси мережі Інтернет	49
Додатки.....	50

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ПРАЦІ
ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ "**
для студентів напряму підготовки
6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"
денної форми навчання

Укладачі: **Мішина** Світлана Володимирівна
Назаров Нікіта Костянтинович

Відповідальний за випуск **Назарова Г. В.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Маркова Т. А.**

План 2014 р. Поз. № 165 ЕВ. Обсяг 62 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

---

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*

